

3 1761 05913325 6

J. Kardsek ze Lvovic
CESARE BORGIA

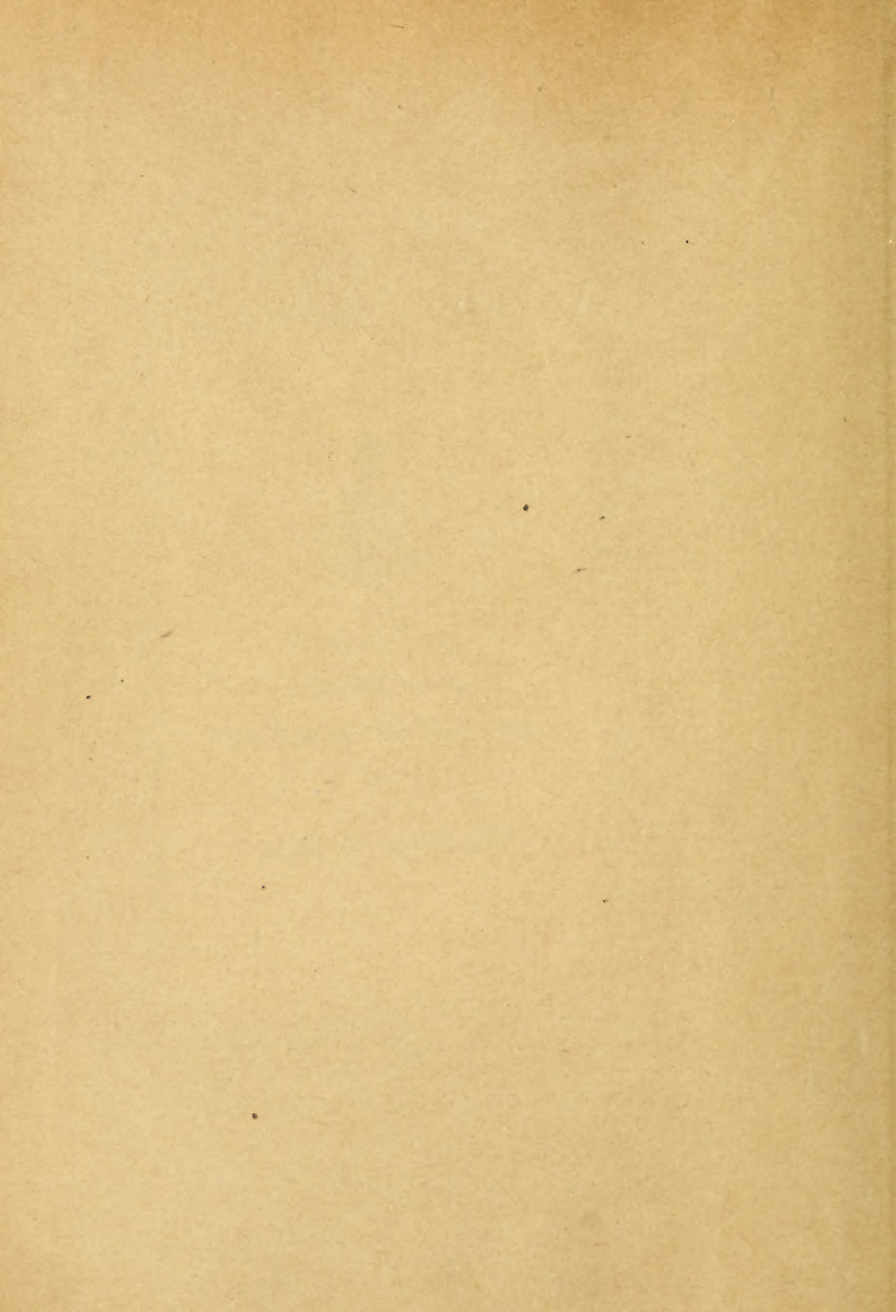
Presented to the
LIBRARY *of the*
UNIVERSITY OF TORONTO

by

ALEX S. HAVRLANT

NY 6-4292

101

CESARE BORGIA

Spisy
Jiřího Karáska ze Lvovic

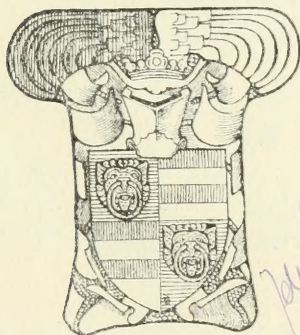
Svazek dvanáctý

Cesare Borgia

Jiří Karásek ze Lvovic

CESARE BORGIA

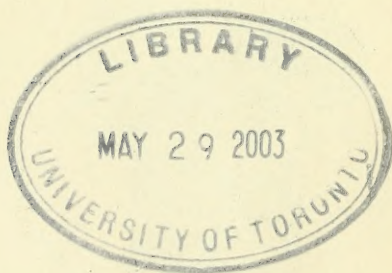
DRAMATICKÁ BÁSEŇ

*knih. předmítání
20. IV. 10*

ČEŠTÍ AUTOŘI SVAZEK VII
VEDE A VYDÁVÁ K. NEU-
MANNOVÁ, PRAHA-OLŠANY 45

~~~~~
VYŠLO ROKU 1908 V KNIH-
TISKÁRNĚ A. MALÍŘE NA KRÁ-
: LOVSKÝCH VINOHRADech :

OSOBY

CESARE BORGIA, VÉVODA Z RIMINI A SPOLETA

MARIA HENRIQUEZ, VDOVA GIOVANNA BORGII, VÉ-
VODY Z GANDIE

ISABELLA, JEJÍ DCERA, PROVDANÁ ZA MARKÝZE
MANTUÁNSKÉHO

LUCREZIA BORGIA, CHOŤ ALFONSE, VÉVODY Z ESTE

PAPEŽ ALESSANDRO VI

ANGELO (PRINC GIORGIO Z MEDICI)

KARDINÁLOVÉ:

GIULIANO DELLA ROVERE

ADRIAN DE CORNETO

FRANCESCO SODERINI

DOMENICO GRIMANI

NICOLO DE FIESCHI

GREGORIO ALIDOSI

ASCANIO CARRIALE

RAFFAELE RIARIO

ALESSANDRO FARNESE

GIULIA, SESTRA FARNESOVA, OVDOVĚLÁ VÉVOD-
KYNĚ ORSINIOVÁ

CAMILLA FEDELE, JEJÍ PŘÍTELKYNĚ

MICHELE CORIGLIA, DŮVĚRNÍK CESARŮV

ŠLECHTICI:

LORENZO SACCHETTI

ANTONIO PITTI

TEOFILO ROTA

PAOLO PITIGLIANO

GUIDO PAZZI

CONDOTTIEROVÉ :

VITELLOZZO VITELLI

OLIVEROTTO DA FERMO

PAGOLO ORSINI

ŠLECHTIC

ŠLECHTIČNA

DVĚ PÁŽATA

ČTYŘI VOJÍNI

JINÍ DVA VOJÍNI

VELITEL STRÁŽE

KARDINÁLOVÉ

DVOŘANÉ

ŠLECHTICI

ŠLECHTIČNY

KNĚŽÍ

PÁŽATA

KOMORNÍCI

PAPEŽSKÉ VOJSKO

CESAROVO VOJSKO

VÉVODSKÁ GARDA

VOJSKO CONDOTTIERŮ

RŮZNÉ MASKOVANÉ OSOBY KARNEVALOVÉ

STRÁŽ

HLASATELÉ

PRVÉ DĚJSTVÍ

Drama se počíná roku 1498. Scénou je slavnostní sál v paláci Cesarově, v jehož hloubi viděti schodiště a vchod do palácové kaple. S obou stran sálu řada dveří, lakovaných, vykládaných mosaikami. Stěny pokryty koženými tapetami se zlatými arabeskami. Strop, zlatem zdobený, propleten mřížováním, a je na něm zavěšeno několik lustrů se svícemi. Na stěnách veliké portréty. Jinak je sál bez nábytku. Při stěnách jsou krby s kamennými okrasami, stylisovanými v heraldického býka Borgiaů. Jiné ozdoby sálu, jenž má základní barvu temně zelenou, provedeny v podobách poletujícího ptactva, zobajícího hrozny, a okřídlených, nahých amorettů. Dveře kaple jsou zpola otevřeny. Papežští vojínové jsou zde na stráž. V kapli je právě výroční zádušní mše za vévodu z Gandie, konaná u přítomnosti Alessandra VI a všeho papežského dvora. Slyšeti odtud chvílemi zpěv, provázený varhanami. Dvě pážata vyjdou z kaple a jdou do dveří v levo.

PRVNÍ PÁŽE. Jak dlouho trvá mše!

DRUHÉ.

Snad Cesare

Chce všechny hříchy dnes si odmodlit'.

PRVNÍ. To nestačilo by mu století. *Zajdou.*
Z kaple vyjde šlechtična, ji provádí dvořan. Odcházejí
v pravo.

PRVNÍ VOJÍN. Již odcházejí — konec bude snad.

DRUHÝ. Je dlouhá chvíle tu.

TŘETÍ. A nuda jen.

DRUHÝ. Hned hrál bych v kostky.

ČTVRTÝ. Tady, na stráži?

PRVNÍ. Na víno pak si zajdem'.

ČTVRTÝ. Pozor teď!

Zas vycházejí z kaple šlechtici.

Na scénu vyjdou Sacchetti, Pitti, Rota. Pážata zleva
vracejí se do kaple a kloní se jim.

PITTI. Když do kaple šel průvod, viděl jsi
Don Cesara?

SACCHETTI. Byl divně pobledlý,

Jak vystoupil by z hrobu.

ROTA. Hleděl jsem

Naň chvíli teď: je věru změněný.

Jak v dálku hledí . . . při tom dotýká

Se rukou věcí všech, jak hledal by

Co's mrtvého.

SACCHETTI. Je jiný, pravdu díš . . .

ROTA. Též papež zachmuřen je, zestárlý

A zlomen bolem. Jeho černý zrak,

Jenž jindy veselím byl rozjasněn,

Dnes je jak zhaslý . . .

PITTI. Velmi trápí se.

ROTA. Proč právě v Cesarově paláci

Nařídil Alessandro sloužit

Rekviem za vévodu z Gandie?

PITTI. Snad očistit' chce celý tento dům

Od viny záhadné . . .

SACCHETTI. Já přemítám,
Však marně, nad tou vraždou doposud . . .

PITTI. A jiných nezpomináš zločinů?

Jak zrádně uškrtniti Cesare

Pietra z Medici dal ve spánku?

A kolik otráveno zákeřně

Tím jedem Borgiaů našich šlechticův

A kardinálů, kteří po chuti

Nebyli Cesaru? A přece dál'

Zde vládnou Borgiové, ač zločinů

Jich počet dávno již je dovršen.

Moc jejich vzrůstá.

SACCHETTI. Savonarola

Je marně proklel.

PITTI. Trůn jich pevný jest.

Z plamenů florentských k nim nedojde

Ta kletba bezmocná . . .

ROTA. Rod záhadný!

Pln ducha, stvořen býti milován —

A při tom plný úkladnosti v tmách,

V nichž nenasytně šílí Cesare.

SACCHETTI. To jméno „Cesare!“ když zaslechnu,

Mně jest, jak procházel bych branou lvů . . .

ROTA. Jen mlčení ho časem prozradí,

Po veselosti, trysklé ohnivě:

To úmysl v něm zraje záhubný . . .
 PITTI. Řím všecken změnil se, co Borgiové
 V něm vládnou. Vzduch je dusně ponurý,
 Jak purpurový: vraždy šílenství
 V něm hoří. Všechno žije zrychleně:
 Hod za hodem, rok celý karneval . . .
 ROTA. Rozkoše vegetace vyhání
 Však temně rudé ratolesti jen . . .
 SACCHETTI. Když Cesare jde domů za jitra,
 Kol paláců, jichž mramor dýše chlad
 Ve stínu hlubokém, vždy usmívá
 Se zlomyslně, jako pro sebe . . .
 PITTI. Jest démon!
 SACCHETTI. Přes proud jakých podsvětí
 Jej Charon převáží? Smrt věští jen
 Tvář jeho tomu, v nějž se zahledí.
 ROTA. Já marně přemýšlím, kam směřuje
 Tou zločinností? Chce snad papežem
 Se státi?
 SACCHETTI. Více!
 ROTA. Králem v Romagni?
 SACCHETTI. Chce podrobit' si jako despota
 Svět celý . . .
 PITTI. Věru, nyní jisto je,
 Že šílí. Neboť pouze šílenec
 Se pro své čelo urvat' odváží
 Tak temný vavřín zmaru.
 ROTA. Proto jen
 Se mohl bratrovraždy odvážit' . . . !

SACCHETTI. Jak Alessandro měl rád Giovanna!

Byl libezný, ba tak jemný, lichotný.

Vlas vonný, kučeravě načesán

A černý, jako modře poprášen,

Se temnil nad bledými tvářemi.

Měl mnoho štěstí v římských ložnicích

A u papeže . . .

ROTA.   Proto Giovannu

Bandity dýka život zkrátila.

CORIGLIA *vstupuje ode vchodu kaple. Zaslechne poslední slova. Ironicky.*

Zas' Cesare a zase spiknutí!

O ničem jiném ani Římané

Už mluvit' neznají. Já pravím však:

Je velký Cesare — chce velkou vlast!

ROTA. Je Španěl. Jak by mohl vědět,

Čím Itálie trpí?

PITTI.   Španělsky

S papežem mluví.

SACCHETTI.   Spíše pohan je,

Než Španěl. V znaku býka rudého

Má Borgiaův rod, já skoro řekl bych,

Že Apis je to.

ROTA.   Ano, Cesare

Je pohan: ani znáti nechtěl bych

Hrůz zporných, které stále vymýšlí

V tajemné skryši temné hlavy své.

CORIGLIA. Řekněte „Antikrist“! To lépe zní.

Však méně naklánějte šíjí svých,

Když na vás upře zraky. Pohledů
 Snad nesnesete jeho? Ostré jsou.
 Sám zve je „zlaté dýky“. Kovové
 Jsou zřetelnice ty, jsou jako bronz,
 Jak amalgamu kapky záhadné.
 Vše leptají, nač náhle pohlednou,
 Ač samy, zdá se, že jsou bez hnutí.
 Vše zraňují jak hroty. Nejlepší
 Jsou meče to, jež tasí Cesare
 K své obraně. Zrak věru takový
 Mít' může pouze vladař rozený.
 A jeho hlas! Jak rozkazovat' zná!
 Do nervů všech hned chvění rozlévá
 A vášeň prudkou. Musí každý jít'
 Za jeho vůlí. K slavným vítězstvím
 On může vojsko vésti jediný.
 A proto dobře jest, že valencský
 Svlék' purpur. Vždy byl vojin. Nikdy kněz.
 ROTA. Jsi chvalořečník dona Cesara.
 Je Španěl jako ty.
 CORIGLIA. Je velký muž.
 SACCHETTI. Rád byl bys jeho stínem, jak se zdá.
 CORIGLIA. I tak bych jenom získal.
 PITTI. Ale v čem?
 Však nechme hádek! Není konec mše?
 CORIGLIA. Za chvíli bude. Papež umdlen je.
 Byl schvácen mdlobou. Blízky kardinál
 Ho zachytil --- snad málem byl by kles'.
 PITTI. Do kaple půjdu. *Odchází.*

SACCHETTI.

Jdu též! *Jde za Pittim.*

ROTA.

Žádný div,

Že Alessandro je tak sklíčený:

Oželeť syna, jehož miloval

A myslit' sobě, *tak* že zahynul . . .

CORIGLIA. I jiné bolesti ho svírají.

ROTA. Již kvapem stárne.

CORIGLIA.

Krásný byl kdys' muž.

A chytrý.

ROTA. Borgia: vše tím řečeno. *Odejde do kaple.*

Angelo vejde v rouše dominikánského mnicha. Je to sličný, mladičký hoch, se zamyšlenými, kosatcově modrými zraky pod zlatorousým, nachmuřeným obočím. Husté, vlnící se plavé kadeře lemují jemný, skoro ženský obličej, z rukávů mnišského roucha se odhalují chvílemi bledé ruce s dlouhými, štíhlými prsty. Je temperamentní, blouznivý, emfatický. Když vejde, usmívá se slabě, ale je cítiti, že jeho srdci je těžko a smutno.

ANGELO. Bůh s tebou!

CORIGLIA.

Vítej! Hledáš někoho?

ANGELO. Chci čekat' zde.

CORIGLIA.

Jsi jistě z daleka.

ANGELO. Jsem z Florencie.

CORIGLIA.

Ze San Marca snad?

ANGELO. Jak řek' jsi.

CORIGLIA.

Vida. Snad ne naposled'

Žák Savonarolův?

ANGELO.

Můj učitel

Byl Savonarola. To zapírat'

By bylo zbabělostí.

CORIGLIA. Opatem

Byl tvým?

ANGELO. Byl otcem spíš' mi.

CORIGLIA. Nemůžeš

Naň zapomenout' . . .

ANGELO. Jak by někdo moh'

Na něho zapomenout'? Nemožno!

CORIGLIA. Ty's miloval ho — hlas tě prozradil!

ANGELO. Muž veliký byl, svatý život ved'.

CORIGLIA. Až příliš svatý v době pohanské.

Ten asketismus pouze zničil jej

A jeho příkrost k lidským slabostem . . .

Proč neshovíval více? Papeže

Měl také šetřit' ve svých kázáních.

Jen to mu připravilo záhubu.

ANGELO. Byl k lidem drsný, hříchy káral jich.

Mně zjevoval však nitro, tajemné

Jak rozsvícená lampa votivní

A něžné ke mně. Zbožňoval jsem jej.

Mlčení jako závoj bolestný

Se rozprostřelo po mé tváři vždy,

Když objal mne a pravil: „Angelo,

Chraň duše své od nástrah světa zlých!“

CORIGLIA. Savonarola v marné askesi

Rozkoše světa nikdy nechápal.

Vše hřích mu bylo.

ANGELO. K bohu ved! mne.

Ne k tomu, jehož basiliky lesk

V svém zlatě skrývá pohanský jen klam,
Kde plno Jupiterů, Venuší
Na svaté předělaných, Ježíše
Kde kněží chválí ústy pohanů —
Savonarola toho prorok byl,
Jenž na Golgatě krví skropil zem'.
Však dnešní svět jen ony bohy ctí,
Jež vykopává zase ze ssutin.
Z pohanských vinic v kalich posvátný
Krev vlévá temnou Baccha nahého.
GORIGLIA. Jak nezkušený světa ještě jsi.
Ty žáku mistra Savonaroly!
Já nedivím se tvému nadšení.
Byl Girolamo svůdný.
ANGELO. Viděl jsi
Těž někdy jej?
CORIGLIA. Ba viděl. Náhodou
Ve Florencii měl jsem řízení.
To bylo pozdvižení! Všechno se
Hrnulo na náměstí. Šel jsem též.
„Savonarola bude kázati!“ —
Tak s nadšením druh druhu sděloval.
Pak Girolamo vystoup'. Žhavý zrak
Měl prudký, který zrovna spaloval.
A jeho hlas! Ten doved' teprve
Vnikati v hříšné lidské svědomí.
Savonarola! Fanatický žár
Šel shromážděním, všichni plakali
A po kázání zvláštní hranici,

Směs „hříšných věcí“ snesli v plameny:
 Závoje, šperky, samet, hedvábí,
 Zrcadla, voňavky a ličidla,
 A karty, kostky, knihy necudné,
 Morganta, Boccaccia, Petrarca,
 Catulla, Ovida a Virgila,
 A naposled Fra Bartolommeo
 Své vlastní sochy nahé hodil tam,
 Až všechno vzplálo v mžiku jediném . . .
 To dobře bylo, ženskou ješitnost
 Že káral, — ale přece chyboval,
 Že Italii v klášter jediný
 Chtěl předělati . . . Věčná odměna —
 Toť k smíchu! Kdo by o ni ještě stál!
 Neb co je věčnost? Věčná touha jen
 Po břehu protějším, jenž dosažen
 Být' nemůže . . . To budme raději
 Zde šťastni, kde být' můžem' . . .
 ANGELO. Světec byl!
 CORIGLIA. Tak nahlas, milý mnichu, v paláci,
 Kde sídlí Borgiové, to nehlásej!
 Je člověk stvořen, aby radost měl
 Z vší krásy světa. Bozi pohanští
 Jsou mrtví. Pravda. Ale smysl byl
 V jich nesmrtelném: krásy užívat'.
 ANGELO. Ne buh, to z tebe mluví pohanství.
 Ne síla to, jen slabost. Nechápeš,
 Jak heroický Savonarola
 V své ruce náhle stiskl vyhublé

To srdce, plné touhy života,
By jeho výkřik stlumil? Askese,
Ty řekneš, vše to byla bláhová.
Ne! *Síla* byla to, již ovládl
Pud těla, vášně, — aby zachoval
Svou duši jiné kráse, nadzemské.
Je všechno klamné, všechno liché je
Zde na zemi. Jest jiná, bílá říš',
Kde květin déšť a vůní křehký dech
Se snáší v půdu, v které andělů
Jen stopy zřítí. Ať vás zpíjejí
Ty růže, padající s řader žen
A o rozkoši šeptající mdlé,
Jež ruší spánek touze jinošské,
Ty z purpuru a z krve zardělé
Setkané plátky květů neřestných —
V nich život není, opojení jen,
Domnělá rozkoš, smyslů zmámení . . .
CORIGLIA. Pomalu, hochu! — -- kázat' dovedeš,
Jak mistr Girolamo, řekl bych.
Však zkušenost ti chybí . . .
Ve dveřích kaple se objeví kardinálové Corneto a Riario. S nimi pážata.

Kardinál

Corneto vyšel. Brzy bude dvůr
Opouštět' palác . . .
CORNETO *k pážeti*. Kočár připraven?
PÁŽE. Již čeká, Eminenci.
RIARIO. Vyjdeme?

CORNETO. Dnes večer užijme se ve ville
Vyslance benátského?

RIARIO. Dojista. *Odejdou.*

Z kaple vyjde kardinál Rovere.

CORIGLIA. Kardinál Rovere . . .

ANGELO. Ten vysoký

A hřmotný?

CORIGLIA. Ovšem . . . Nyní s bohem buď!

Má služba nastává . . . Je konec mše . . . *Odejde.*

Rovere kráčí do dveří v levo. Angelo s hlubokou poklonou vejde mu do cesty.

ANGELO. Mé promiň, kardinále, smělosti,
Jež staví tvoje kroky!

ROVERE *nevlídně*. Přeješ si?

ANGELO. Jsem z Florencie novic, z kláštera
San Marco.

ROVERE. Jméno tvoje?

ANGELO. Angelo.

ROVERE. A nějaké máš ke mně posláni?

ANGELO. Vzkaz nesu od přítele dávného . . .

ROVERE *drsně*. Já nemám přátel, slyšíš . . . Cirkve meč

Mne bojující v Římě všichni zvou,

Neb vědí, že jsem vojín a ne kněz.

Meč Pavlův více ctím, než Petrův klíč.

Jen hladcí dvořané zde přátel dav

Si získávají. Já mám soky jen

A nepřátele samé. Drsný jsem

A prudký, surový, a vzkřiknu rád

A nelichotím. Stále zamračen

Jsem posupně. Jak mohl zpomínat'

By někdo na mne s láskou?

ANGELO. Přece byl,

Kdo zpomněl sobě v smrti hodině.

ROVERE. Kdo zpomenul by v taký okamžik?

ANGELO. Byl můj to opat — Savonarola!

ROVERE *překvapen*. Savonarola! — — Na mne zpomenul!

Měkce. Ach, ano, ano, přítel byl to můj . . .

ANGELO. Vždy, kardinále, mluvil o tobě,

Tvém nepřátelství k Borgiaům s nadšením

A chápal, proč ne evangelium,

Proč meč jsi rukou prudkou uchopil . . .

ROVERE. Já marně chtěl jsem život zachránit'

Příteli Girolamu . . . Cesare

Naň příliš s Marianem papeže

Den co den štvali. A když posléze

Savonarola Alessandru sám

Psal, že trůn simonií uchvátil,

Byl ztracen. Ještě jsem se obrátil

Ke Karlu Osmému. Však marno již

Vše bylo. Slzy tryskly divoké

Mi z očí, když jsem zprávu obdržel,

Že Girolamo přec' byl upálen.

Ó hrůzo okamžiku, chápu tě,

Když člověk vidí propast plamennou,

Sám jícen pekla, kam ho vrhají —

A nebe k tomu mlčí lhostejné . . . !

Tu vypáleným očím může sám

Bůh zjevití se hrůznou marností . . .

ANGELO. Byl mučen denně každou hodinu,
Že ztrácel na okamžik vědomí.
Však neodvolal. Stigma krvavé
Nes' na svém těle s hrdou něžností,
Jak damascenských růží by to byl
Květ, utržený v sadě klášterním.
Železo rozpálené s modlitbou
Na rtech svých vítal. Sami katané
Nad zmužilostí jeho trnuli.
Pak k popravě ho vedli. Biskup sňal
Mu roucho mnišské. Soudce rozsudek
Mu četl. Pevně Savonarola
Řek' k přítomným: „Můj Spasitel a Pán
Víc' trpěl za mne.“ Pak ho vhodili
Do plamenů. Já v mdlobě k zemi kles'.
Dav jásal rozkoší, když do Arna
Byl metán popel Savonarolův . . .
Týž dav, jenž před tím do prsou se bil,
Když Girolamo kázal, křičel teď:
„Pryč s mnichem!“
ROVERE.   A jak na mne zpomenul?
Rci, jaký poslal Girolamo vzkaz?
ANGELO. Den před popravou ve svém vězení
Nám podával všem Savonarola
Večeři Páně. Při tom řekl mně:
„Angelo, po mé smrti odejdi
Do Říma! Vyhledej tam přítele
Giuliana Rovera a tento list
Dej jemu s pozdravem mým posledním.“

Vyjme ze záňadří list a podává jej Roverovi, jenž jej přijímá s pohnutím a láskou.

ROVERE. Poslední pozdrav . . . přítel ubohý!

Má býti nepomštěn! Ne, nemožno,

By Borgiům dařily se zločiny

Tak snadno všechny . . . Nutno jednati . . .

ANGELO. Jak miloval jsem ho! A teď jsem sám!

Dřív' život byl mi jako barevný

A světlý zázrak vymalovaný

Na okně zlaté kaple . . . Nyní však

Bez barev, tmou je, pouští zoufalou . . .

Dřív' jaká ekstase, tak klekati

Den za dnem s ním tam v kapli před křížem!

S ním modliti se! Mohou zářnější

Být' hvězdy, než jsou svíce oltáře?

Či zázračnější schody nebes být',

Než stupně tyto k tabernaculu?

Je stříbro matné, šarlat vybledlý

Před slávou Proměnění: cherubů

Dav s nebes přichází v ten okamžik

Ve vůních myrrhy, v dlouhých řízách svých,

Zlatými poprášených lekníny,

By modlili se v světlech štíhlých svíc . . .

Teď nemám přítele, teď žiji sám,

Však věřím, že mně bližší je sám bůh

Než druhým pouhou touto zpomínkou,

Když nad svou bolestí se nakláním,

Jak na kraj sed' bych vyschlé cisterny

A volám: „Girolamo!“ toužebně,

„Můj Girolamo!“

ROVERE. Mysli neztrácej,

Blouznivé dítě . . .

ANGELO *náhle prudce*. Dítě?! Ne! Jsem muž!

A jedna síla ve mně zůstala:

Nenávist k vrahům! K Borgiaům nenávist!

Zda vidíš nyní? Zplála náhle tvář.

Jsem slabý ještě? Pomsty hodina

Udeří záhy. Běda Borgiaům pak!

Neb myslí, že jsou silni. V ďáblových

Však spárech uchvácení, nebudou

Se moci bránit' nenávisti mé,

Jež z boha vyšla . . . V ložích zlacených

Ať dále smilní, zločin dále ať

Je líbá na rty, chlipné rozkoší,

Je stihne pomsta . . . Mramor podlahy

Svou krví potřísní, a zoufale

Jich výkřik k stropům zazní ozdobným,

Kde v barvách svítí hříchy Sodomy.

Neb jaká zbabělost, *to* spáchati,

Takový zločin! Vytřeštěný zrak

Snad pochopí, že plamen uchvátil

Ne Girolama, jeho učení,

Však celý tento krvesmilný dům . . .

To bude poslední pak kázání,

Jež k Borgiaům bude Savonarola

Ze svého pohřebiště plamenů

Hřmít' jako přízrak v uděšený sluch . . .

ROVERE. Ty, zdá se, nemstíš jenom mrtvého

Savonaroly: ještě jiná zášť
Teď mluví z tebe . . . Hochu, pověz mi,
Kdo jsi? . . . *Roztrhne pečeť listu Savonarolova a čte. V úžase.*

Ach . . . ty jsi Giorgio z Medici,

Vnuk Lorenzův.

ANGELO.   Pietro otec můj

Byl, kardinále . . .

ROVERE.   Savonarola

Tak příkře kázal proti němu vždy . . .

Jak stalo se, že tebe ujal se?! . . .

ANGELO. Když palác náš lid plenil vzbouřený,

Můj otec prchl. Pomoc Francouzů

Šel získat'. Ale Savonarola

Dal zvonit' v celém městě na poplach,

Když s novým vojskem otec přicházel.

Trun náš byl zvrácen — ne však docela.

Arrabiaté znova spikli se.

Tu Borgiové, ač lhali přátelství,

Podtají dali otce uškrtit',

Neb republiky snáze zmocniti

Se časem domýšlejí. Utratit'

Též chtěli mne, však Savonarola,

Ač rodu odpůrce, mne zachránil

A posledního Mediceje skryl

V klášterní roucho. Pozdě Borgiové

Své vrahy vyslali — byl v bezpečí

V San Marcu zatím novic Angelo . . .

A nikdo netušil v tom pobledlém

A mlčelivém hochu, bloudícím

Sloupovým kláštera a nádvořím,
Kde tráva vyrůstala zbujelá
V kamenech kolem studně pradávné,
Mstitele rodu, Borgiaův odpůrce,
Jenž odplatu jim v srdci přísahal,
V hlaholu zvonů, v dýmu kadidel,
Co zbožný chorál chrámem truchle zněl . . .
ROVERE. Poslední Medici! Teď chápu vše.
ANGELO. Poslední ano, ne však nejslabší!
Ať Alessandro uzří s Cesarem,
Že Lorenzův vnuk, třeba oloupen
O purpur vládce, třeba stržen byl
Mu s čela Medicejů diadem,
Potrestat' dovede své odpůrce
I bez té zdobu . . . Otče, otče můj!
Jak byli zbabělí, když přepadli
Tě v noci, v loži, v spánku, bez meče!
Ó stíne nesmířený, vím, co chceš!
Tvé dítě nikdy nezapomene!
Tvůj přijde den jak Savonarolův . . .
Ať neúčastné hvězdy hledí dnes
Na zločin spáchaný, ať klidně dál'
Jde doba — — otcův osamělý hrob
A svatý popel Savonarolův
Mstitele najdou. Hýří vrahové
V komnatách dusných vůní horkých těl,
A jejich smysly, těžké Falernským,
Tak černým jako noc, zda chápají,
Že mstitel přichází? Víř spílosti,

Zpěv louten, lyr a viol lichotných,
Dráždivé lásky pážat, nahých žen
Vše jeden otřes náhle přeruší:
A ti, kdo smáli se, pak pocítí
Děs smrti. Náhle vnikne v komnaty
Pohřebních pochodní kouř dusivý,
A místo lásky něžných, vonných slov
V sluch smuteční žalm bude zaznívat':
To bude konec . . . Krve záplava
Svět zalije, že nerozeznají
Hynoucí Borgiové v den poslední,
Zda slunce to, jež v purpurový stan
Se schyluje, či náhlá záplava
Jich vlastní krve. Hrdým kročejem
Přes mrtvolu jich dědic Lorenzův
Pak půjde, a ti, kdo ho uvidí
Tak kráčet', než sám zajde v noci stín,
Se rozpomenou, že syn Pietrův
Nádhernou tryznu tuto vystrojil
Těm, které usmrtili Borgiové . . .

*Za těchto slov, po skončené mši, dvůr papežův vychází
z kaple. Sbor kardinálů, dvořanů, šlechticů, šlechticů a
kněží se počíná shromažďovati před kaplí, kde varhany
hrají papežskou hymnu.*

ROVERE. Dvůr vychází . . .

ANGELO *nenávistně.* Dvůr?! Spíše Sodoma

To rozzářila všechny barvy své,

Svůj přepych neřestný . . .

PRVNÍ VOJÍN *k čekajícím.* Teď ponesou

Sem Jeho Svatost . . . S cesty, s cesty již!

DRUHÝ. Ustupte, kavalíři! Průvod jde!

ŠLECHTIČNA. Chci požehnání dostat'!

ŠLECHTIC.

Tady stůj!

Zde v levo papežova nosítka

Ponesou jistě.

ŠLECHTIČNA. Nechci zmeškati!

A dole bude jistě velký sběh . . .

Z kaple vynášejí papeže Alessandra, mrtvolně bledého, zasmušilého stínem bolesti a stáří, ale dosud krásného, v šarlatových nosítkách. Nad ním je rozestřen baldachýn. Pážata ovívají papeže vějíři z pavích per. Papežské vojsko klestí cestu průvodu. Poslední vyjde z kaple Cesare Borgia, za ním jde Coriglia.

*V tváři Cesarově je cosi tvrdého, temného, její krása je chladná, nehybná. Postava vysoká, širokých ramenou, je plná síly a vzdoru. Husté vlasy se rozlévají ve zpur-
ných kadeřích zpod sametového biretu. Zřetelnice očí se
zdají jako ze žlutého bronzu: pronikají vším, ale nezr-
cadlí žádného dojmu. Cesare čeká, až vyjde ze sálu
všechn průvod.*

ROVERE. Don Cesare . . .

ANGELO.

Tam v dveřích?

ROVERE.

Poznal's jej?

ANGELO *pro sebe, temně.*

To tedy on je . . . Ruko, proč se chvíš?

Proč najednou se vzdulo nitro mé

Zlou bouří?! Je teď třeba klidný být',

Mít' ruku jistou . . . Černou přízi svou,

Svůj osud, určení příst' budu dál . . .
Však přece zapomenout' nemožno.
Ten pohled, zdá se, mluví podivně
A hrůzné věci, přec' však veliké . . .
Ne . . . nesmím váhat' . . . Nutno vykonat',
Co započal jsem . . . *Ke kardinálovi.*
Prvně vidím jej.

Je hrozný . . .

ROVERE. Hrozný?!

ANGELO. Démon.

ROVERE. Pravdu díš.

CORIGLIA *k Cesarovi.* Tvůj rozkaz, pane?

CESARE. Přijď až později! *Coriglia odejde.*

Cesare sejde do sálu, spatřiv Rovera, stane.

CESARE. Ty, kardinále, ještě čekáš zde?

ROVERE. Chtěl od tebe jsem zvědět', vévodo,

Zda přijmeš ještě v dnešní den . . .

CESARE *přeruší jej.* Ach, vím,

Vyslance Capella . . . Již ohlásil

Své vzkazy z Benátek. Já nespěchám,

A svatý otec ať sám rozhodne.

ROVERE. Ty dáváš tedy souhlas, vévodo . . . ?

CESARE. Mé páže donese ti ještě list . . .

Tam celý postup bude . . .

Všimne si Angela. Tento mnich?

ROVERE *v rozpacích.* Můj bratr.

CESARE. Bratra máš?

ROVERE. Je nejmladší.

CESARE. A věru málo je ti podoben.

ROVERE. Dnes právě přišel ke mně do Říma.

CESARE. Chce poznat' Řím snad?

ROVERE.

Ano. Dvora lesk,

Nádheru chrámů vidět', zkušenost

Zde shromáždit' si . . . Příliš mladý jest.

CESARE *k Angelovi*. Jsi novic dosud?

ANGELO *váhavě*.

Novic, vévodo . . .

CESARE. Řím je tak svůdný. Krásou pomate

Jak žena. Plno očí toužebných

Je po ulicích, samí milenci

Jak chodili by jimi . . . Pozor měj!

Tu jak bys po sladké šel planetě,

Kde Láska sídlí jen, neb mimoděk

Ret ke rtu se tu blíží dychtivě,

V tmě hoří polibky, jak rubíny,

Tak žhavě . . . Ženy jsou tu smyslné

A obtížené skvosty, ohromným

Podobné magnoliím kypících

A silných květův. Ale k tváři tvé

Se špatně hodí tento mnišský šat,

Tak neúhledný. Věru, sličný jsi

Jak Narcis, jinoch z báje, při němž lze

Na tělo myslit' i na bílý květ:

V tvé pleti jemné nitky chvějí se,

Jež podobny jsou žilkám v achátu.

Líp šat ti bude slušet' pážecí.

K Roverovi. Jak jmenuje se hoch ten?

ROVERE.

Angelo.

CESARE *k Angelovi*. Chceš pážetem být' dona Cesara?

ROVERE. Rci ano, hochu!

ANGELO *bojuje sám se sebou. Je viděti, že by rád dal projev svému odporu proti Cesarovi, že by rád vystoupil proti němu zřejmě. Ale váhavost nabývá vrchu.*

Myslím . . . Cesare . . .

Vévodo . . . promiň . . . Mnichem chci jen být' . . .

CESARE *s úsměvem.* Já kardinálem byl -- a pohled jen!
Dnes vojín ze mne a ne nejhorší!

ANGELO *pojednou pevně.* Chci přímý k tobě býti, vévodo!
Já nechci tebe klamat' . . .

ROVERE *k němu tiše.* Pozor měj

Na řeč svou . . .!

ANGELO *s důrazem.* Z řádu dominikánů,
Jsem z Florencie přišel, vévodo . . .

Savonarola učil pohrdat'

Mne světa marností . . .

CESARE. Jak líbí se

Mně hoch ten rázný. Škoda, škoda ho

Pro klášter . . .

ROVERE *omluvně.* Knězem chce být', vévodo . . .

Pro jeho prudkost se naň nehorší!

CESARE. Mně líbí se. *K Angelovi.* Proč, hochu, životem
Chceš takto zhrdat'? Savonarola

Ti hlavu zmátl. Savonarola,

Ten drsný, mračný Savonarola,

S očima černýma, jak vypálil

By pochodní žár jámy místo nich —

Zda přízrak není? Tmavé strašidlo?

Radosti nenáviděl, života,

Bůh mračný, neúprosný — řekni mi,

Kde *jeho* božstvo? Jen v té krutosti,
Jen v bázni před ním? Vše to ničím je,
Když vidíš boha dávných pohanů:
Je štíhlý, jemný, jako ze sloni,
Jak obraz vytepaný ze stříbra,
Jak bledý úsvit slunce raniho,
Je krása, radost a je život sám —
A přec' je bohem ve vši slávě své . . .
ANGELO. Což není slávou všeho zřící se,
Zde trpět', ale pro lepší svět žít' ?!
CESARE. Dost' bylo bolu, čelo Dantovo
Jenž rydlem zryl, a dosti je těch hrůz,
Jež srdce lámou. Nechcem' trpět' již.
Chcem' žíti. V světě . . . a ne mimo svět!
Svit kouzelný chcem' vznítit' na zemi
A drahokamů žhavé odstíny,
Žár, oheň barev, světla průsvitnost,
To ať je život! Zraky míhavé
A zelené jak chrysoberyly
Ať rozevřeme v kraje zářivé,
A nazí, zcela nazí jako bůh
Ten pohanský ať v květů výdechu
Si zatančíme, plní rozkoše!
Je doba naše rozmach perutí,
Je síla, zpornost, vzdorem kypící,
Ne už ta choroblivá ochablost,
Jež nazývala sebe křesťanstvím . . .
Než takto zoufat', chceme raději
Svět poskvřniti krásou hříchů svých . . .

ROVERE *tiše k Angelovi.*

Pamatuj na mstu . . . přijmi nabídku!

A neprozrazuj svého smýšlení,

Až chvíle pomsty náhle udeří . . .

ANGELO *náhle pevně.* Chci tobě sloužit', jasný vévodo!
Coriglia vejde.

CESARE *k němu.* Zde nové páže . . . Šat mu barev mých
Dej obléci a vyuč službě jej!

CORIGLIA *překvapen.*

Ten zde — tvé páže, pane?! Žertuješ?

To dominikán z Florencie jest . . .

CESARE *ve smíchu.* Žák Savonarolův — to všechno vím.
Však nyní vstoupí u mne do služby!

ROVERE *s poklonou.* Než odejdem', mé díky, vévodo!
Všichni odejdou.

CESARE *sám.* *Nálada jeho se náhle zasmuší.*

Jak hořko dnes mně! Výroční je den,

Co musil zemřít' . . . *musil* Giovanni!

Kdo pochopí, co vedlo dýku mou?

Že nebyla to zištnost, nízká msta?

Že nutnost byla to a velký cíl?

Já bratrovrah! . . . Zda někdo pochopí,

Co v nitru svém jsem musil překonat',

Než mohl jsem se *toho* odvážit'!

Proč tedy slabost náhle zmocnila

Se mého srdce, jak bych musil bát'

Se kletby, ztroskotání, zničení?!

Ne . . . vzchopit' musím všechny síly své,

A žhavý vzdor, byť ničil, zvítězit'

Teď musí . . . Sláb jsem, plakat' nad něčím,
Co mrtvo bylo dřív', než zrozeno ?!

Ne, slzy nesmí nikdy pálení

Mých zraků . . . Jenom prudká nenávisť

Smí sálati z nich. Všechno pobledlé,

Měsíční světlo, stříbro, opály,

Je cizí mně, jenž šarlat miluji,

Ten symbol zvýšeného života

A naděje a vzdoru hrdého.

Osude! ty to slyš, že bojovat'

Já nechci se stíny a s mrtvými,

Se spánkem jich. Neb toto srdce mé,

Jež pohrdá vším, pouze s životem

Chce boj, a všeho, všeho dosáhnout'

Chce jenom v světě, nikdy mimo svět . . .

Maria Henriquez vyjde z kaple, v smutečním šatě, sama.

Jde jako v těžkém snu, její oči hledí mimo sebe, ale ne-

uvědomují si ničeho. Její obličej, když spatří Cesara,

náhle přijímá výraz svrchované úzkosti. Učiní krok

zpět, jako by se chtěla vrátiti. Její zraky se teď vy-

třeští, zdají se nepřirozeně rozšířeny, jako by viděly

děsivý přízrak. Cesare však, ještě bledší než dříve, s hlu-

bokou poklonou vejde jí do cesty.

CESARE. Můj pozdrav, vévodkyně! Lekám tě? . . .

MARIA HENRIQUEZ *jej přeruší.*

Buď zdrav! *Chce odejít.*

CESARE. Jak, paní?! Cize odcházíš?

Ty neodpouštíš?!

MARIA HENRIQUEZ *důstojně.* Nevím, vévodo,

Proč jdeš mi v cestu . . .

CESARE. Ano, celý rok

Jsme nemluvili spolu. Ještě dál'

My sobě máme býti cizí snad ?

MARIA HENRIQUEZ. Tak bude nejlépe, můj vévodo . . .

Ty víš, co cesty naše rozvedlo.

Bůh odpust' tobě onen děsný čin.

Sám víš, co míním. Ani vyslovit'

Já nechci toho. Není hříchu snad,

Jímž bys byl neobtěžil svědomí.

Neb nebyl's nikdy chabý hřešiti

A nikdy silný hříchu litovat'.

Však *onen* čin — ať bůh sám rozsoudí.

Že v tento dům jsem vešla v dnešní den,

To proto bylo, Alessandro sám

Že rozkaz dal mi, abych smuteční

Mši byla přítomna . . . Teď odejdu.

CESARE. Ne, nesmíš, vévodkyně, odejít' !

MARIA HENRIQUEZ. Chceš násilím mne tady zdržeti ?

Chceš usmrtit' mne snad ? Já nebráním

Se ani trochu. Ale to ti chci

Teď říci: slávy lačně hledaje,

Ni bratra pro ni zpupně nešetře,

Nenajdeš ničeho . . . než záhubu.

V poušt' kdybys podíval se minula

A ptal se ruin, zvědět' mohl bys,

Že více bylo těch, co zhynuli,

Než co se stali hvězdou . . .

CESARE. Paní má,

Já nezapírám. Vrah jsem Giovannův
 A chápu tvoji bolest. Ale rci,
 Zda ptala jsi se někdy v srdci svém,
Proč Cesare se bratrovrahem stal?
 Snad nemyslíš, jak lidé ostatní,
 Že vraždím z rozkoše . . .
 MARIA HENRIQUEZ *trpce*. Ty z Borgiaů jsi!
 Tím vše je řečeno. Je životem,
 Co přinesli jste v Řím? Jak otravné
 Jste květy rozsypali po Římě!
 Horečkou, šílenstvím jste vznítili
 A jedem otrávilí všechn vzduch.
 Ty polobůh jsi, vím to, Cesare.
 Chceš nádherně svůj život vyžít,
 Svě čivy do krajnosti napínáš,
 Svou duši noříš v žhavé šílenství.
 Však věř mi: více v odříkání mém,
 V mé heroické melancholii,
 V mém křesťanství je síly, odvahy —
 Než ve tvém bezohledném pohanství,
 V tvém štěstí pyšném, krví prosáklém
 Vlastního bratra . . .
 CESARE. Myslíš, paní má,
 Že rád jsem vraždil?! A že veliká
 To byla věc, že pro ni odstrčil
 Mne Giovanni, by trůnu zmocnil se
 A místo Alessandra Římu vládl?
 Ty víš, jak moci své znal využít':
 U sladkých kurtisán svůj trávil čas,

Milostné pletky — to byl jeho cíl.
A já měl poslouchat' ho! Měl jsem být'
Bez moci, slávy, pouhý kardinál
— A on snad papež, vladař?!

MARIA HENRIQUEZ. Přece však

Jsi neměl k tomu práva, Cesare,
Mít' srdce bez dna, vraždit' bezcitně,
Svůj purpur zdvihnout' z krve kaluží!
Já nechtěla bych slávy takové.

To raděj' odvrácena od žití,
Ze studně tmavé chci pít' marnost svou,
Než v očích míti odlesk zločinů,
Jichž dosud nikdo v světě nepoznal . . .

CESARE. Já ptal se duše své, zda velkost chce.
Pak nemohl jsem jinak jednati.

Je k tomu třeba síly. Cesare
Jenž nevšímavě všechny orgie
Po Římě prochází, ti praví teď:
On nikdy neokusí rozkoše,
Jež níзка jest. On lásky zřekl se
A žen a požitků, neb okouší

Jich každý. Více touží Cesare
Dosáhnout' v žití: Kde vy mrtvý vzduch,
Já cítím vítězných šum praporů.

Vy všichni díte: Na to nemysli! — —

Což méně mám být', nežli mohu být'?!

MARIA HENRIQUEZ. Proč nespojil ses raděj' s Giovannim?

CESARE. Nač jiný myslí, na to nemyslím,
A čin svůj sám chci pouze dokázat'.

V mém srdci všechno dosud hořelo,
Jen touha ne, být jako ostatní . . .
Jsem silný. Kde je zpuřná vichřice,
Jež chtěla by mou duši schýliti?
Ne, dosud vznáším pyšné čelo své.
Má hvězda svítí na ně! Konečně!
Ach ano! osud! Cítím — osud můj!
Má sláva! dílo! všechno! život můj!
Té moci nedostat', by větší byl,
Věř, paní, zločin, nežli zavraždit'
Vlastního bratra . . .

MARIA HENRIQUEZ. Marně, vévodo,
Se snažím rozumět' ti. Nechápu,
Co diš, však vím, co děláš: šílenství . . .

CESARE. Tu noc, než Giovanna jsem rozkázal
Přepadnout' v domě jeho milenky,
Sám sebe ptal jsem se: Nač báti se,
Když síla v nás je? Třeba užít' jí.

Já se sebou jsem samým zápasil,
Než v zápas se světem jsem vejít' moh'.

MARIA HENRIQUEZ. Na sobě dobyv toho vítězství,
Mníš, že jsi dobyl ostatního též?!

CESARE. Cíl vidím jasně, třeba cesta v tmách
Ležela dosud: zřím své poslání.

Moc všechnu sjednotit' chci v rukou svých.

To cíl je první. A to další pak?

Být' papež? král? být' vladař nejvyšší?!

Ach, vše to jest jen hnízdo nicotné

Pro orlí mládě. Orel jinam chce.

Království jeho jinde šíří se.
 Hranice každá tisíní jeho let.
 Staletí zvrátit', s bohem zápasit',
 Kdo dal mi touhu? V osud věřím svůj
 A v sílu hvězd . . . A více nechci znát'.
 Chci napřed ničit', všechno strhnouti,
 Co lživá nakupila staletí.
 A potom dále půjde cesta má,
 Již určil osud. Musím po ní jít',
 V tmách hoří fosforem, a hlava má
 Ne jeden vínek, jednu korunu,
 Veškerou slávu hrdě musí nést' . . .
 MARIA HENRIQUEZ. Chceš zápasiti, ale nemyslíš,
 Že můžeš klesnout'?
 CESARE. Kdo by rozdrtit'
 Mne mohl náhle? Bůh? V něj nevěřím.
 A démon? Ten jsem sám. Kdo zkruší mne?
 Šílenství? nemoc? stáří? lhostejnost?
 Ne, doba přišla: všechno vykonám.
 A napřed Itálii vzkřísit' chci.
 V močálu tomto vztyčím slávu zas',
 Uprostřed parazitů, ležících
 Na vilných řadrech žen, Imperium
 Já znova postavím. A plémě mdlé,
 Zkažené křesťanstvím, snad zmírajíc
 Lesk slávy v zracích ještě zachytí,
 Jež pro ně není. Řekni, paní má,
 Je *bídný* tento cíl?
 MARIA HENRIQUEZ. Vše děsí mne.

CESARE. Svou dobu přemoci, ach, to je vše!
A pro to všechno nésti : trpět' hlad,
Jíst' maso supů, místo z cisterny
Pít' vodu z bahna — rychle odvážit'
Se vraždy, všechno, všechno zdeptati,
Jen tak se stvoří zázrak, donutí
Se síla, by se z blesků zrodila,
Jen tak se vzkřísí mocné plemeno.
A tento osud, cítím, v sobě mám.
Ten nejvyšší dar chci mu vyrvati.
Má dráha počala se. Kročeji
Snad drtím slabé? Nesmím toho dbát'!
Mé srdce nesmí se teď zatrásti.
Jak zachvěje se, všechno klesne v nic.
MARIA HENRIQUEZ *odcházejíc, stane náhle, hlasem*
mírným, v resignaci, důstojně:
Kam směřuješ, já nevím, vévodo,
Však jedno cítím : ze všech tvých slov
Cos' prýští rudého, jak z inferna.
Giovanni mrtev . . . Nelze zapomenít'
To slabé ženě, třeba bez lásky
Šla kdysi vedle něho. Ale věz :
I kdyby moje neodpuštění
Na cestu tvou snad stínem padalo,
Tím nikdy nedávej se rušiti.
Jsem bez záští a bez pohrdání,
A když jsem časem s cesty tobě šla,
To bylo proto, že jsi děsil mne.
Buď tedy s bohem!

CESARE. S bohem, paní má!

Rozejdou se. Cesare chvíli váhá, pak učiní několik kroků, přemýšlí, a najednou, jako by stráсал pochybnost, pevným krokem zaměří v své komnaty. Angelo, oblečen jako páže, vyjde ze dveří, v nichž stojí vyslechl rozmluvu Cesarovu s Marií Henriquez. Jest ještě bledší ve svém purpurovém rouchu pážete, stříbrem krášleném, s emblemy heraldického borgiovského býka. Zdá se, že se namáhá míti oči otevřeny, ale víčka jeho klesají únavou po prudkém duševním pohnutí, a ruce se intenzivně třesou.

ANGELO. Jak chvěji se! Tak krásný, krásný byl!

Tak mocný! Pohledy mé ztrácejí

Jas vedle něho! Být' jím milován,

Proč pro takový osud duše má

Se nezrodila?! Na něm pomstíti

Smrt otce a smrt Savonaroly,

Jej zabít! Běda! Tato myšlenka

Mně těchto nepůsobí. *Nutná* jest,

To cítím jen. Já neměl váhati,

Hned měl jsem prudce meč svůj chopiti,

Jím prsa Cesarova proklati . . .

Teď úzkost svírá srdce. Zbabělý

Jsem, medicejské slávy nehodný . . .

Mstít' musím . . . mrtvé? zabít' živého,

Jenž strojí ruku k činům velikým?

Je plný zla. Však také mládí pln.

Ne . . . musí být' to. Nač chci váhati?

Stín vstává otcův, Savonarolův.

Mne řídí jejich mrtvé pohledy.

Dech tají se. Sám sobě cizí jsem.
Mám strhnouti však v bídnu nicotu
To tmavé čelo, korunované
Genia paprskem? *Mám usmrtit'*
Myšlenku jeho? Není zločinem
To horším, nežli šarlat neřestí
Tak opojný, jak výdech pekelný?
Já slyšel jeho hlas, a cítil jsem,
Že není nikoho, kdo byl by jím . . .
Jak z pochvy meč, tak vyjde odvaha
Vždy z jeho prsou. Bytí vlastního
Chce meze do věčnosti rozšířit' . . .
Je síla . . . Proč bych láskou nemohl
Být' jemu? Co by lépe spojeno
Pak bylo? Slyším hlas tvůj, Cesare,
A váhám: raděj' chtěl bych zemřítí.
A přece! viděly tě zraky mé!
A přece, orle! slyšel jsem tvůj let.
Lze zapomenout' orlích křídel těch,
Jež rozbrázdila vzduch? Ach! Nemožno!
Lze žítí dál?! Lze jiné mítí sny?!
Sen jeden, Cesare! — a v tom je vše.

OPONA

DRUHÉ DĚJSTVÍ

Hraje se r. 1501 ve ville Cornetově, kde je hodovní slavnost. Oslnivě ozářené stěny jsou pokryty purpurovým atlasem, prošitým zlatými erby kardinálovými. Na stropě lovecká freska. Pod klenbou hoří na křížových zlacených trámech plno voskovic. Mimo to je na stěnách zavěšeno několik svítlen, jichž olej jest parfumován přísadou fialkové voňavky. S balkonu visí hedvábné koberce, prošité a propletené vavřínovými guirlandami. Podlaha jest mosaiková. V mramorových krbech plaje oheň, sycený vonným jalovcem. Ovzduší je zlatě opojeno světlem a teplem, omámeno výdechem pižmové ambry a cyperského prášku.

V pozadí otevřené veliké dveře do hlavního sálu zjevují jídelnu, jejíž stěny, pokryté flanderskými tapetami, vykřášleny jsou koberci, sochami a malbami z pohanské mythologie. V středu se prostírá ohromná mosaiková tabule, na níž je rozestaveno zlaté a stříbrné náčiní. Vprostřed tabule je pečený páv, okrášlený pery a rozeštěným chvostem, kolem jsou pyramidy ovoce, kouřící se zvěřina, kořeněné ragouty po způsobu neapolském, vázy s květinami, sochy pohanských bohů z páleného

cukru, marcipánu, cedrových ořechů, pistacií a mandlí, křišťálové poháry, okrášlené benátským drátkováním, láhve černého falernského vína a šumivé moscatelly d' Asti.

U tabule kardinálové Corneto, Fieschi, Riario a Alidosi s Lucrezií Borgiou a s Isabellou. Mimo ně různí šlechtici se šlechticnami. Lucrezia s Isabellou je vážná, mlčelivá, ostatní živě se baví. Černá pážata, zdobená zlatým brokátem, s těsně přiléhavými kostumy, že je všechny záhyby těla znáti, řídí s komorníky obsluhu hostů, z nichž někteří také usedli u jaspisových menších stolů, jiní, stojíce ve skupinách, rozmlouvají.

Dům je plný smíchu, křiku a hluku číší. Ve vedlejším sále v levo hraje k tanci orchestr viol, fléten a harf. Na scéně, kterou chvílemi přecházejí jednotliví hosté z jídelny do tanečního sálu a zpět, v popředí stojí Rovere se Soderinim. Oba mají dlouhé hedvábné fialové pláště na způsob mnišské řízy, lemované tmavočervenou liščí kožešinou. Hovoří důvěrně pro sebe.

ROVERE. Je nutno Giorgenta a Perugia
Se zmocnit' dříve . . . Oba stvůry jsou,
Jak Alessandru, tak i Cesaru
Vší duší oddané . . .

SODERINI. Je dávno již
To obstaráno.

ROVERE. Tedy souhlasím.
Však přece toto celé spiknutí
Se nezdá dobře připraveno být',
Jak Cornetovi řek' jsem před chvílí.

SODERINI. Tři léta chystáme již tento čin.
 Lze ještě déle všechno odkládat',
 Až papežova trůnu Cesare
 Se zmocní sám?! Pak běda, běda nám!
 ROVERE *neurle*. Nuž', staň se tedy! Je zde Angelo?
 SODERINI. Já též ho čekám. Zprávy přinesl
 Zas' včera z papežova okolí.
 ROVERE. Jsou příznivé nám?
 SODERINI. Málo.
 ROVERE. Chystá se
 Co's proti kardinálům?
 SODERINI. Cesare
 A Lucrezia mají skrytý plán.
 Však dosud nelze čehos' vyzvědět',
 Než že jim Alessandro odpíral
 A že se zhrozil sám jich úmyslů.
 Však dnešní večer na vždy zmaří vše.
 A zítra Borgiů celá rodina
 Víc' pro Řím nebude, než těžký sen...
 ROVERE. Jste všichni plní víry. Pochybnost
 Však přece mám. Je lstivý Cesare,
 A Lucrezia drápy sametné
 Zná měkce zatít', ale bezpečně...
 SODERINI. Teď vše jim selže. Zítra papežem
 Se stane Domenico Grimani.
 Tak usneseno. *Hluk ve vedlejší síni.*
 Jaký to však hluk?
 ROVERE. Je konec tance. Hudba dohrála.
 SODERINI. V zahradu pojďme! Vše se hrne sem. *Odejdou.*

Z taneční síně vycházejí dámy a kavalíři, mezi nimi Pitigliano, Pazzi a Sacchetti. Pak je viděti rozmlouvající kardinály Farnesa, Grimaniho a Carriala. Giulia Farnese jde s Camillou Fedele. Giulia je v šatě šeríkově modrém, s rukávy z alexandrijského sametu, s hřebenem ze slonoviny a drahokamů ve vlasech. Camilla jest oblečena do sametového brokátu, posetého zlatem a perlami. Na konec se vyhrne dav tanečníkův a tanečnic, přestrojených za postavy z mythologie, bohy a nymfy, za poustevníky, myslivce, tuláky, astrology, šašky, čerty, Turky, vojíny a kurtisány.

GIULIA. Jsem unavena !

CAMILLA. Byl tak rozkošný

Ten tanec.

GIULIA. Lucrezia netančí ?

CAMILLA. Dnes je tak vážná.

GIULIA. Isabella též.

Lucrezia vstala zatím od tabule. Isabella s ní. Vejdou na scénu, provázeny pažaty, oblečenými v šat dvojích barev, z prava růžový a z leva modrý, se zářícími stříbrnými emblemy na prsou. Jich následují Corneto a Riario. Fieschi s Alidosim rozmlouvají v pozadí.

Lucrezia je vyspělé, znavené krásy: oválný obličej bledě zářivé pleti, je věnčen jemně hustým, zlatavě hnědým vlasem, pod temným obočím se mění oči chvílemi z modra do zelených zásvitů. Celá její bytost má něco z tajemného soumraku před bouří, syceného dusnou vůní oranžových květů, do něhož chvílemi vzdáleně zablýská nebo přitlumeně zahřmí. Isabella jde jako temný stín vedle

Náš krásný Cesare . . . Víím, budí vzruch
Rád všude nenadálým příchodem.
LUCREZIA *ironicky*. Všim překvapuje, drahá Camillo,
Jen je-li tolik všude vítán též . . .
GIULIA. Jak milován jest! Ondy zřela jsem.
Když po ulicích tryskem na koni
Se hnál, jak lid se sbíhal odevšad,
By spatřil jej a vítal. Podkovu
Kůň ztratil stříbrnou. Hned celý boj
Lid o ni svedl: štěstí přináší
Dle jeho pověr.
LUCREZIA *posměšně*.

Schválně Cesare

Vždy lehce dává koně kovati,
By ztrácel podkovy ty stříbrné
A štěstí nesl lidu dobrému . . .
*Zatím obklopil je docela dav dvořanů. Riario přistupuje
k Farnesovi a Pitiglianovi. Pitigliano má bílý šat, s plá-
šíkem na ramenou, s otevřenými rukávy, v nich zřítí
růžovou podšívku. Démanty září mu na bílých střevících.*

FARNESE. Nuž, Riario, dobře skončena
Ta ošemetná hra?

RIARIO. Já vyhrál jsem.

FARNESE. Jak mnoho?

RIARIO. Čtrnáct tisíc dukátů!

PITIGLIANO. A lásku k tomu sličné Francescy . . .

RIARIO *se směje*. Nu ovšem! „Zástěrkový kardinál“

Zván sice nejsem, jako Farnese,
Však štěstí nejen v hře, též v lásce mám.

FARNESE *emfaticky*. O ženy! ženy! Jako víno bych
Pil jejich zraky. Christi Lacrimae,
Ač Vesuvu z nich šlehá sirný žár,
Tak nejsou, věř mi, dusně opojné,
Jak ony!

RIARIO *se směje s Pitiglianem*. Pozor! Hoříš, Farnese!
Giulia s Camillou přistoupí k hovořícím.

CAMILLA. Jsou veselí . . .

GIULIA *k Farnesovi, ironicky*. Pan bratr spleťtí
To jistě řešil záležitosti,

Jež církvi nebo státu k blahu jsou.

FARNESE. O lásce mluvili jsme, Giulie.

CAMILLA *posměšně*. O lásce pouze muži mluví teď.

RIARIO. A ženy?

CAMILLA. O stát zas' se starají.

PITIGLIANO. Smím provázeti tebe, Camillo?

CAMILLA *se směje*. O lásce nesmíš mluvit'.

PITIGLIANO. Slibuji. *Odejdou.*

*Farnese s Riariem se připojí k Giulii a procházejí se
s ní sálem v hovoru. Lucrezia osloví Carriala, šeptem.*

LUCREZIA. Je dosud bezpečno?

CARRIALE *rovněž šeptem*. Nic nebude

Dřív' podniknuto, dokud Cesare

Se neobjeví.

LUCREZIA. Dobrá. Času dost'

Je k našim přípravám. Jsou zbrojnoši

Již blízko villy?

CARRIALE. Jsou tu v úkrytu.

Jen na znamení čeká Coriglia.

Pak všechny vchody budou zavřeny.

LUCREZIA. A svatý otec?

CARRIALE. Dobře ochráněn

Je vojskem, skrytým ve všech komnatách.

A před půlnocí budou zjímání

Ti, kdo se proti němu vzepřeli . . .

Tak velel Cesare.

LUCREZIA. Teď pozor měj,

By nikdo našich příprav netušil,

A zvláště Grimaního pozoruj,

Co podniká!

CARRIALE. Chci býti na stráži . . . *Oba se vrátí ke společnosti. Pazzi mluví se Sacchettim, právě když mimo jde Giulia s Farnesem a Riariem, smějíc se jich řečem.*

PAZZI. Jak okouzluje smíchem Giulia!

SACCHETTI *ironicky.*

Chceš Alessandra Borgii sokem být'?!

Viš, čím to splatil kdysi Orsini . . .

PAZZI. Má zraky průsvitné jak ametyst

A mihotavé . . .

SACCHETTI *posměšně.* V římských kostelích

Na místo madonny ji můžeš zřít'.

Dal Alessandro rozkaz, malovat'

Ji místo svaté Panny . . .

PAZZI *se směje.* Nábožný

Lid ji tam vzývá . . . sladkou hříšnici.

SACCHETTI. Teď šafránovou pásku na čele

By každá římská žena měla nést',

Neb od nevěstek nic se neliší.

PAZZI. Jsou rozvité, jsou silné, omamné.

A město samo nyní za noci

Zda není jako kurtisána též?

Jak v žilách krásné ženy, v palácích

Ted' jeho třestí chvatné vzrušení . . .

Mimo ně přechází Camilla s Pitiglianem.

PAZZI. Jde mimo Camilla. Jak krásná je!

SACCHETTI *ho paroduje.* Je božská.

PAZZI *nadšeně.*

Ano, božská! Rozvívá

Svá vonná ústa, jak bys rozřízí

Do pola granátové jablko.

SACCHETTI. Však za to Lucrezia změněná

Je dnešní večer. Chladně vysmívá

Se všemu, chladná slova pronáší.

PAZZI. Snad nový zločin v nitru vymýšlí.

Ted' Alfons z Este musí pozor mít',

Když jí neb pije . . .

SACCHETTI. Věru, stále zrak

Se musí na ni dívat'. Řekl bych,

Že společného nemá s námi nic,

Jak ze světa by byla jiného.

PAZZI. Jde mezi námi, kryta zločinem,

Jak šarlatovým dlouhým závojem.

Snad není ani dobře, přílišně

Se na ni dívat' . . .

SACCHETTI. Pravdu, Guido, máš.

PAZZI. Mně Isabelly líto. Oběti

Je démonické této rodiny.

Jí otce zabil v dětství Cesare.

A dítě skorem, starci zasnoubil,
By jako Mantuánská markýza
Dědictví Borgiaů kdysi zmnožila.
Jak mnoho trpí! . . . Nikdy neviděl
Jsem ji tak bledé, jak by zrcadlo
Ji obrazilo stříbrem zsinálým . . .

SACCHETTI. To Lucrezia, jako podsvětí
Květ dusně tmavý, vznáší vedle ní
Svou krásu, rozvitou tak neřestně.
Infantka zločinu! Jak nezkrotně
Rty rudě ovlhlými lační vždy
Po lásce stejně, jako po vraždě! . . .

Ozvou se fanfáry, a všechno se ztiší. Hlasatel vystoupí.

HLASATEL. Teď tanec mouřeninů v zahradě

Se s pochodněmi bude konati.

Výkřiky souhlasu a pochvaly. Účastníci slavnosti odcházejí do zahrady. Scéna se prázdní. Zatím co ostatní odcházejí, Corneto zadrží Grimaního k důvěrnému rozhovoru.

CORNETO. Vše dobře daří se. A zítra již

Jsme Borgiaů na vždy, na vždy zbaveni.

GRIMANI. Lest proti lsti — neb jinak bojovat'

Již nelze proti této rodině . . .

CORNETO. Lstí Alessandro došel tíary.

GRIMANI. Lstí padne . . .

CORNETO. Nuže, ujednáno vše.

Ty přijmeš, Domenico, tíaru.

Jsme všichni odhodláni voliti

Jen tebe.

GRIMANI *váhavě*. Volte raděj' Rovera . .

CORNETO. Je příliš drsný, rukou vojáka
By námi vládl.

GRIMANI. Nerad svoluji,
Neb Roverovy pomsty bojím se.

CORNETO. Ty znova musíš všechno spořádat',
Co rozvráceno. Zášťí bouří se
V mém nitru, když jen toho zpomenu,
Co Alessandro páchal beztrestně
Po tolik let, kdy my jsme mlčeli:
Jak statky církevní dal synům svým,
Jak zradil navarrského Alfonse,
By klamal tajně Karla Osmého.
Jak Turkem křesťanský svět ošidil
A Turka zradil zase Karlovi,
Vše pro obchod: neb klíče, oltáře
I Krista koupil, by jen šantročil
A pletichařil . . .

GRIMANI. Podvod na podvod
A k tomu posměch . . . Zdali zpomínáš,
Jak zlato sbíratí kdys' rozkázal
Po světě na tureckou výpravu,
Pak zlato podržel a nařídil
Se „Zdrávas“ o polednách modliti,
By Turek od boha byl potrestán?

CORNETO. To vtipem bylo Borgiů důstojným.

GRIMANI. A k tomu Cesarovo řádění . . .

CORNETO. Teď učiníme činem odvážným
Všem zločinům těm konec najednou.

Oba odejdou do zahrady, odkud počíná zaznívati hudba. Scéna jest úplně prázdná.

Angelo vejde. V tváři jeho viděti stopy prudkých bojů duševních. Jest v slavnostním pážecím úboru. Kabátec je ze zlatého brokátu, těsně přiléhající nohavice jsou černé. Na ramenou přehozen je plášť ze šarlatového aksamitu, do něhož jsou vetkány zlaté arabesky v podobě fantastických kapradin. Na prsou je páska z černého hedvábí, na ní z drahokamů je nápis: CESARE. Kord je v pochvě, posázené zlatými hadími hlavami, chrlicími jed, borgiovským odznakem, jež si vyvolil Cesare.

ANGELO. Zde ticho, pusto . . . Pustší srdce mé

Však nad tyto je prázdné prostory.

Tma nejde ke mně, tma je v duši mé,

Z ní vystupuje . . . Ze všech myšlenek

Jak vdoví závoj, přehozený v zad,

Mi temný smutek posléz' zůstává . . .

Ve výši září hvězdy míhavé,

Jak nepokojné zlato otvory

By nebes náhle prosakovalo.

Tma padá na Řím, jedle Pincia,

Na Colosseum, smutnou Campagni — —

A já se jako nejčernější stín

Sem plížím, v tento dům. Smrt vchází mnou

Do těchto prostor. Smrt . . . Ne . . . Zoufalý

Jsem nad tím, co se *musí*, *musí* stát' . . .

Vždyť nelze déle, nelze odkládat'

Té pomsty. Tříkrát přešel výroční

Den smrti otce, Savonaroly,

A moje ruka dosud nečinna.
Zrak oslněný za Cesarem jde.
A cítím : pohan je, jak sestouplý
S Olympu na svět — — krásu starých dob
Má v každém hnutí, ve vší duši své,
Jak provoněné žlutým jasmínem
A teplé jako pozdní letní noc,
Jež okouzlena hudbou vzdálenou . . .
Jak antický bůh duši hrdou má . . .
A věčnost, temnot včela, nad hlavou
Mu melodie zpívá bez konce,
Jak opojena jeho pohledem :
To jeho sláva zpívá budoucnost,
Jež má mu světlou hlavu ozářit'.
Z hvězd korunu mu klade na čelo
Jak diadém, když mezi purpurem
A temným zlatem kráčí komnat svých . . .
A přece, přece : musí zhynouti,
Sen jeho *musí* býti usmrcen . . .
Však běda : dál' je ruka nečinna,
I nyní váhá, pravý okamžik
Když po letech se náhle přiblížil.
Och, jak jsem zbabělý, jak zbabělý!
Stud cítím sám se sebe dotknouti,
Stud cítím z těla, z celé duše své,
Neb sebe sama jsem jen mrtvolou . . .
Usmrtit' lásku svoji, Cesara . . .
Usmrtit' toho, jehož zbožňuji,
Jenž veliký je, krásný . . . nelze mi.

A přece *musím*, to je kletba má,
 Neb on je Borgia a já Medici.
 Mně hnusí se lží těchto předivo.
 Mně hnusí se, bych zradil mocného
 Na prospěch malých, nízkých, sobeckých.
 A přec' to nutno. Noci bez konce,
 Má spoluvinnice, jen ty to víš,
 Čím nitro hořelo — teď také ty
 Mi pomáhej a zastři temnotou
 Mé zraky, abych náhle Cesara
 Již neviděl — — a viděl *zločin* jen,
 Když vraždil otce, Savonarolu . . .
 Jen jeho pohledu ať nevidím,
 Jen jeho hlasu ať již neslyším,
 Neb znova klesne ruka zbabělá,
 Naposled klesne, aby nikdy již
 Se nevztyčila . . . Musím vzchopit' se,
 Dnes musím. Nesmím, nesmím již se chvít',
 Když vraždit' budu, koho miluji . . .
Vejde Rovere s Fischim a Alidosim.
 ROVERE. Hodina pomsty bije, Angelo,
 Jsi připraven?
 ANGELO *temně.* Jsem.
 ROVERE. Nuže, pamatuj:
 Ve vhodnou chvíli náhle dýku svou
 Do prsou Cesarových vbodneš. Dům
 Pak bude uzavřen, by zatím v Řím,
 Co zde se děje, neproniklo, zvěst
 Než dojde, že též papež mrtev je.

Ty jediný to, blížek Cesaru
Jak jeho páže, můžeš vykonat'.
Nám nedůvěruje a přiblížit'
Se nedovolí nám.

ANGELO. Vše vykonám . . .
Ne pro vás však, jen proto, abych smrt
Svých nejdražších moh' pomstit' konečně . . .
FIESCHI. Snad nelituješ, hochu, Cesara?!
ALIDOSI. Jen zpomeň zločinů, jež vykonal!
Na Perotovu stále myslím smrt,
Ježž zabil Cesare, ač pod plášť skryl
Se sama papeže. Tu bodl jej,
Až Alessandra krví potřísnil.

FIESCHI. Ty oči vidím, v nichž se obráží
Děs jeho skutků, vraždou šílených.

Z nich blýská nenávist a krutá msta,
Jak dravost z očí šelmy vzbuzené.

ANGELO. Je jinak vidím, než vy ostatní.
V nich pevný, veliký klid zrak můj zří,
Když hledí na mne. Zrady netuší,
Již chystám. Neb mne příliš miluje.

Oh, jenom peklo, peklo ohnivé
Mně může dáti odvahu a žár,
Bych jeho prsa probod'. Slavný jest
A slavné věci dychtí vykonat',
Jichž nejste schopni ani pochopit'.
Na jednu věc vždy celý život dá,
V tom jeho velkost. Ať sní temné zlo,
Jde pevně k cíli, jenž mu září v zrak.

O malou nikdy nezápasí věc.
Při jeho jméně nelze mysliti,
Než na vznešenost, záři, na zlato.
Je mládím ověnčen a nadšením,
Jež v lidech každým hnutím vzbuzuje.
Jest nepodoben světu celému.
Já nesetkal se s nikým doposud,
Jenž k horečce by vznítit' dovedl,
Co ukryto je v nitru, všechnu moc
A prudkost skrytého tam života.
Jest *kníže*, stvořen vládnout'. Dotekem
Své ruky drtí, co mu vzdoruje.
Jak z bronzu jeho tělo pevné jest,
A slova, která ke mně pronáší,
V mém mozku v prudký oheň mění se.
Však usmrtím ho, neboť Borgia jest.
ROVERE. Mně spiknutí se zdá teď nejisto.
Však staň se, nemožno-li vyčkati,
Ač nevím, s Borgia mrtvou rodinou
Zda usmrtíme také démony,
Jimž mocně vládli. Spíše věřil bych,
Že z mrtvol jich se náhle vyřítí
Duchové vraždy, záští, požáru,
By odpoutání tím víc' šileli.
FIESCHI *septem k Alidosimu*. Je nedůvěřiv, neboť tiaru
Snil pro své čelo. Sen ten zmařený
Mu příliš jeho duši zatížil . . .
ALIDOSI. Teď rychle v zahradu se navraťme,
By Lucrezia nevytušila,

Že tajné překvapení chystáme . . . *Odejdou.*
Angelo chvíli přechází sám v prudkém duševním pohnutí.
Pojednou zastaví krok, užaslý. Na scénu vchází Isabella.
ISABELLA. Sem rychle, Angelo! Chci říci ti,
Že nebezpečí hrozí . . .

ANGELO *ji přeruší.* Cesaru
Snad, paní . . . ?

ISABELLA. Tobě, tobě, Angelo!

Neb o spiknutí dávno Cesare
Je zpraven. Carriale zradil vás.

A Lucrezia rychle k Cesaru
Vyslala páže. Venku Coriglia

Je s vojskem. Celý dům jest obklíčen.

Sem jako mstitel jde teď Cesare . . .

ANGELO *žasne.* A to mi říkáš, paní, právě ty . . .

Ty . . . z rodu Borgiů . . . jejich zrádkyně?!

ISABELLA *trpce.* Já z rodu Borgiů! Otce zavraždil

Mi Cesare a starce za chof dal

Mně, mému mládí, by je uved' v zmar.

Dnes stín jsem toho, co jsem byla kdys'.

A přece, přece krásna byla jsem

S tou pletí, pro perly jak stvořenou,

Pro jejich matné lesky. Duše má,

Jak marnotratná zlatem, opojná

Po lásce toužívala. V nitru cos'

Mně říkalo, že mohu milovat'

A milována být' . . .

ANGELO. Ty budeš žít',

Věř, pouta klesnou kdys' . . .

ISABELLA.

Vše minulo —

Dnes starci po boku jdu životem,
Jenž běře vše a nic mi nedává.
Dnes myslit' na život, jest na prahu
Lkát' čehos' mrtvého : neb cypřišů
Stín černý tmí se jen v mých pohledech,
Tak hřbitovních. Jak zvadlá ratolest
Vavřínu růžového duše má
V prach cesty skleslá je. Však kdysi též
Se chvěla rozkoší, když jemný kdos'
A krásný se jí dotkl pohledem,
Neb když dech vánku sladký, bloudící
Nad skloněnými v kraji myrtami
K ní došel náhle . . . Tu jsem halila
Své tělo v zlatá roucha, do látek
Jak nádech fíků temně zmodralých.
Do závojů jak stříbra poprašek,
Do tkanin fialově růžových
A smyslných a bledě průhledných
Jak ženy šťastné, které milují — —
Příchodu lásky v touze horoucí
Jsem čekala . . . Však co je ze mne dnes,
Můj Angelo? Jen smrti přeji si.
I kdyby zrak se mohl zatřpytit',
Ze zlaté krásy chvíli radovat',
Je srdce unaveno. „Radost mám“,
By řekla ústa jen, však srdce ne . . .
ANGELO. Ne, paní! Chladná jsi, však srdce tvé
Pod ledem žije — třeba vzdorem jen.

Já v zraky tvé se dívám. Nevím však,
Je vášeň v nich či úklad? Neb tvůj hlas
Mne mate. Nevím, kam mne unáší,
Zda k životu neb k smrti.

ISABELLA. Angelo,
Vím dobře, nevěříš mně, lásce mé . . .
I ve výstraze, kterou dala ti
Má úzkost, lsti jen hledáš . . .

ANGELO. Paní má,
Jak věřit? Jako v rakvi z opálu
A zlata uzavřenou tebe zřím.
Jsi přítomna, však pro mne mrtva jsi.
Jsi krásná. Ale jenom smuten jsem,
Tě vida: smutek budí krása tvá.
Neb jiný los mně dán, než po boku
Dlít' ženy. K jiným cílům zrodila
Mne sudba: abych temnou vinu mstil . . .
Však tebe ještě čeká život, věř . . .

ISABELLA. Ne, Angelo, tak nemluv! Nechci již
Nic od života. Šla jsem v tento dům,
Že smrt zde hrozí. Šťastná byla bych,
S ní setkavši se náhle. Vyslyší
Mé přání? Slyš mne! Milovala bych
Tě tichou láskou, která spokojí
Se dýchat' vzduch, v němž dýšeš, na věci
Se dívat', na něž hledíš, jako by
Tak bylo možno mít' tvé pohledy . . .
Tím spokojila by se duše má . . .
ANGELO. Jdu jinam, paní . . . jiný osud můj . . .

ISABELLA. Ty zhrdáš mnou. Však nikdy netušíš,
Co dříme v tváři smutkem pobledlé.
Jsem žena. Mít' chci, koho miluji.
Nic není cílem — jen to jediné!
Je v nitru stigma, jak stkvost z rubínů,
Nádherné stigma, krvácející
Pro tebe láskou . . . Však tam nenávist
Je také skryta. Neboť z Borgiaů jsem
A cítím vždy, že nejsem zrozena
Být' dobrou, ač jsem slabá v životě,
Že nechtěla bych radost stvořit' též,
Jen bolest, jako všichni Borgiové,
Jak Cesare. Však v tento okamžik
Jsem dobra. Slyš mne! Prchni, Angelo!
Já připravila oděv pro tebe,
By přestrojil ses. Opusť, opusť dům
Hned tento! U bran vojsko pustí tě,
Když řekneš heslo: „Caesar nebo nic!“
ANGELO. Ne, Isabello, nikdy neprchnu.
ISABELLA. Je všechno prozrazeno, Angelo!
ANGELO. Já vykonám, co státi musí se.
ISABELLA. Sám zahyneš!
ANGELO. Af raděj' zahynu!
Na tyto ruce pohleď: klety jsou,
Neb místo pomsty mrzce sloužily
Těm, již jsou vrahy rodu našeho.
Já Medici jsem . . . Pálí jméno to,
Vím, pálí jako plamen Borgiaů sluch . . .
Ty sama lekáš se, ač nevinna

Jsi vraždou mého otce. Záhuby

Teď Borgiům strojím, třeba Cesare

Chtěl velkost, třeba jsem jej miloval:

Teď usmrtím jej — neb to sudba má . . .

Strhne s prsou pásku se jménem Cesarovým. V tom okamžiku se ozve venku hluk. Je slyšeti temné volání.

ISABELLA. Jen rychle, rychle prchni, Angelo!

Již neotálej, drahý!

ANGELO *pevně*. Zůstanu! *Isabella spěšně vyjde.*

SODERINI *vejde prudce*. Jsme prozrazeni! S vojskem Cesare Sem přichází.

ANGELO. Je třeba vyčkat' ho.

Corneto, Rovere, Grimani, Fieschi a Alidosi, v nepokoji a zmatku, vejdou.

ROVERE. Já tušil zradu . . .

GRIMANI. Kdo nás prozradil?!

ANGELO. Byl Carriale to.

ALIDOSI *v srchovaném údivu*. Ten zrádcem?!

FIESCHI.

Vím,

Proč učinil to. Za to se nám mstil,

Že nevolili jsme ho papežem.

CORNETO. Teď však se vzchopme! Není ztraceno

Snad všechno. Přivítejme Cesara!

Dle jeho činů dál se zařídme!

Na scénu vcházejí všichni účastníci slavnosti. Mezi nimi Lucrezia s Isabellou, Riario s Farnesem, Giulia s Camillou, Sacchetti, Pitigliano a Pazzi. Všichni jsou vzrušeni a rozmlouvají živě. Pak se ozvou fanfáry, a vchází průvod Cesarův. Napřed hlasatelé, pak vévodská garda:

krásní, mladí muži s halapartnami, v železných přílbicích a pancířích, dle starobylé římské výzbroje, v šatě dvojích barev, z prava žluté, z leva červené. Pak jdou pážata v zlatém brokátu a purpurovém aksamitu, tělesná stráž Cesarova, albánští stradioté v zelených turbanech, s jatagany. Coriglia nese slavnostně vytasený meč praporečníka a hlavního kapitána Nejsvětější Římské Církve. Poslední vchází Cesare, oblečen jako triumfující Julius Caesar, s planoucím očima, v tváři s výrazem chmurné, hroživé odvahy. Blízko něho kráčí Carriale, nenávidně bledý, opovržlivě shlížející na ty, jež zradil. Vojínové v římské výzbroji zavírají průvod. Přítomní vítají Cesara voláním: Ať žije Cesare!

CESARE. Buď vítán každý mi!

LUCREZIA nadšeně.

Můj Cesare,

Dej, ať ti v zraky mohu pohlédnout' —

V nich vítězství čist', sílu, odvahu . . .

GIULIA. Jsi jako pohanský bůh!

CAMILLA.

Sličný jsi!

GIULIA. A jak je triumfální průvod tvůj!

PITIGLIANO. Řím celý bude zítra nadšený,

Až o tom městem zvěst se roznese . . .

CARRIALE. Ať žije Cesare! Nám k ochraně!

Pán nejvyšší!

FIESCHI k Alidosimu. Ten nízký lichotník!

ALIDOSI. Jak dobře hrál svou bídnou přetváрку!

CAMILLA. To báječná je věru myšlenka,

Jak Caesar přijíti . . .

CESARE s ironií. „Buď Caesar nebo nic!“

Corneto, zdravím tě . . .

CORNETO *se kloní rozpačit*. Můj pane, vítán buď!

Ty domu mému činíš velkou čest . . .

CESARE *posměšně*. Já, promiň, omeškal se. Průvod ten
Hned nebylo mi možno sestavit',

Neb trochu pozdě přišla myšlenka

Sem jako Caesar náhle zavítat'.

Já toužil jsem vás všechny překvapit',

I tebe, Grimani, i tebe, Fieschi,

Vás všechny, páni kardinálové — —

Jichž nevidím teď, snad že přílišný

Je průvod můj, s nímž zavítal jsem k vám . . .

Či skromnost velí vám být' v ústraní?!

GRIMANI. Nás podezříváš, jasný Cesare?!

ROVERE. Je zrada jinde. Carriale ví,

Kdo o vládu stál víc', než ostatní . . .

GRIMANI. Nás osočuje nyní, bezbranné.

CESARE. Nech sporů, Grimani . . . Ty pletichy

Jsou lhostejné mi, ať je kdokoliv

Chtěl strojit' proti Borgiaům . . . Silný jsem,

Bych nedbal, vzepře-li se nenávist.

Kdys' rázem býku hlavu odíal jsem.

Je význam v tomto činu, nechápeš?

Já zpříma jdu a zpříma udeřím.

Neb silný jsem. Nuž', pojďte, pojďte blíž',

By nyní dobře viděl každý z vás,

Že bázně nemám . . . Celé století

Chci převrátiti. Jak bych bát' se měl,

Že trochu lidí, malých, ješitných,

Jichž sobeckost chce jenom prospěch svůj,
Mne převrátí . . . !
SACCHETTI *tiše k Pazzimu*. To věru slavomam !
PAZZI. Již šílí, pýchou, vraždou opojen !
SODERINI. Na prospěch vlasti všichni myslíme . . .
ROVERE. Ji milujeme jak ty, Cesare . . .
CESARE. Vy v temnu pracujete, v světle já,
To celý rozdíl . . .
CORNETO. Každý velikost
Tvých činův oceňuje, Cesare . . .
CESARE. Jsi lichotný. Však zdali slova ta
Ti vnuklo přesvědčení, nebo jen
Dav ozbrojenců, jímž jsem obklopen ?
Proč tolik změny ve tvém vzezření ?
Proč hlas je stisněn, srdce sevřeno ?
Proč, Grimani, ti úzkost na lebku
Jak černá kápě spadla ? Rovere,
Proč bled jsi jako příkrov umrlčí ?
Proč, Alidosi, jsi tak zsinalý ?
Nač bázeň, Soderini, Fieschi ?
LUCREZIA *nenávistně*. Jak vzletu netopýra v ruinách.
V nich hledej pouze zrady, Cesare !
Nic jiného jich nitro netají.
ISABELLA *vyčítavě*. Stín z minula v jich padá úmysl.
Stín z minula, jenž nemá pokoje.
Úkladem úklad mstí se, Cesare . . .
CESARE. Já hledím v budoucí, ne v minulé . . .
ROVERE. Sám Cesare ať o tom rozhodne,
Co v nepřátelství bylo nízkou lstí,

Co vzdorem, jež ctí také odpůrce . . .

CESARE. Mám mnoho nepřátel, však nedbám jich.

„List za list jím je, jako artičok.

A v poledne co někdo pokazí,

Lze večer učiniti,“ heslo mé.

Jest Alessandro nyní v bezpečí,

Neb spiklenci jsou všichni zjímáni,

Hrad Andělský je pojal ve svou tmou.

Tam mohou rozjímati o zradě . . .

Mně lhostejní jsou, lhostejný jich vzdor.

LUCREZIA. Já ráda slyším hadích hrdel syk,

To lepší hudbou, než hlas violy.

CESARE. Své dílo vykonám. Neb z kyklopských

Jsem vyrost' ssutin světa dávného.

Z nich znova ohromnou chci budovu

Sám stavět' hrdě, všemu na vzdory.

Hlas slyšte vládce, který teď k vám dí:

Slavnostně. Můj triumf není ještě dovršen.

Jsem pánem Říma. Vládcem Romagni

Mne Alessandro Šestý učinil.

Já Konstantina dávné dědictví

Za říši svoji právě vyvolil . . .

Zaznějí fanfáry. Přítomní holdují Cesarovi jako vladaři Romagni.

CESARE. Však po větší mé zraky kořisti

Se upírají, než je Romagna.

Chci pánem světa, pánem všeho být'.

Ať vám jsem Zkázou, věkům budoucím

Chci Tvůrcem slouti. Nový stvořím svět.

Však dříve nutno všechno rozbořit,
Co vadí životu, co zmrtvuje.
Řím Nero zapálil. Já celý svět
Chci zapáliti. V jeho plamenech
Vše musí zhynouti, co staletí
V lež nakupila marnou, zvrácenou . . .
Bych s křesťanstvím se smlouval, hrdý jsem.
S ním není smíru . . . Všechno, co chce věk,
Je bez odstínu, nízké, plouživé . . .
Syn pohanského boha, slunce syn
Jsem antického. Lidí ostatních
V tmách život pouze zrál. Můj do světla
Se nořil, v zlato, v požár, v plameny.
A s rozkoší kam hroužím silný zrak,
Jsou druzí zbabělí jen pohlédnout' . . .
Já proto mohu všeho dopustit'
Se dle své vůle, všechno odvrhnout',
Co postavilo by se v cestu mou.
ISABELLA. Ty nevěříš v nic, nežli v sílu svou?
CESARE. Má síla je můj bůh — vše ostatní
Je mdloba pouhá . . . pouhá malátnost . . .
*Přítomní znova holdují Cesarovi. Pážata přinášejí číše
a víno. Cesare připije Lucrezii.*
CESARE. Má sestro Lucrezie, z Borgia jsi,
Jich hodna! Neboť v tobě živo jest,
Co v jiných dříme. Gesto vzdoru máš,
Hled pyšný, jemuž vášeň dává lesk,
Jak oheň vrací drahokamu zář' . . .
Rty, vlhce šarlatové, kypící,

Jsou jak dva hrozny révy šílené.
Pobledlé čelo, Nejvyššího Zla
Purpurnou páskou hrdě věncené,
Mně mluví řečí síly, odvahy . . .
Svým světlem záříš, ženám ostatním
Tak nepodobná. S pýchou zdravím tě!
Lesk víček průsvitných, jak z opálů,
Mne rozněcuje. Vlny vlasů tvých
K tvé tváři přitulně se lichotí . . .
Máš sama v sobě vlastní osud svůj,
A žádný muž ti víc' dát' nemůže,
Než co si sama dáváš. Osudnost
Spí na tvém srdci temnou pečetí . . .
Nuž' zdvihni pohár! Tobě připíjím!
Ty bohům líbíš se, nad krásou tvou
Se vznáší prudký dech, jak z oběti
V čest bohům stoupá vonný tymián.
LUCREZIA *pije*. Bud', Cesare, zdrav! Tobě na počest
Já piji víno, tuto třpytivou
A purpurovou vlnu vášnivou.
V ní život, rozkoš, opojení jest.
V ní vše, co miluji, co prahne mít'
Má duše: hoří v tomto poháru
Cos' jako požár dálných obzorů,
Kde sláva čeká bojišť budoucích . . .
V něm oči hadů jako z rubínů,
Tak žehnoucí, tak krutě zlověstné . . .
V něm tmí se granátových květů krev.
A větev korálová, růží trs

Tak neplápolá, jako plaješ ty . . .
 Úst nejmilejších červeň vznícená,
 Jež líbáme a které zradit' chcem',
 Můj Cesare, tak není opojná . . .
 A šarlat hřichu, šarlat Sodomy
 Tak není kletý, jak ta rudá hloub'.
 Jsi, víno! — zapáleno jako žár,
 Jenž náhle vyšleh' z nádob obětních,
 Teď vřeš v mé číši, prudce, překotně
 Jak pomsta. Víno, kdybych věděla
 Že s tebou vypítí lze všeho zmar,
 Že krví všech jsi Borgiů nepřátel,
 Rty mé by pily tě tak žíznivě,
 Tak dlouze, do poslední krůpěje . . .
 Ten pohár pila bych jak vznícenou
 A temnou vášeň pekla samého,
 Jen jím bych dychtila se opojit' — — —
 Na zdraví tobě, jasný Cesare! *Vypije pohár. K pážeti.*
 Teď znova vínem pohár naplň mi!
*Páže nalévá víno do poháru. Lucrezia vsype do něho
 jed a podává pohár Cesarovi.*
 CESARE. Nuž', Carriale, Borgiům v zdraví pij!
 CARRIALE, *záře radostí.*
 Jak, vévodo . . .?! Já?! Příliš velkou čest
 Mi prokazuje . . .
 SACCHETTI *k Pazzimu.* V přízni náhle jest . . .
 PAZZI. Jen důvěřovat' nesmí Cesaru . . .
 GRIMANI *k Roverovi.* Plaz odporný . . .
 ROVERE. Však vezme odměnu!

CESARE *ke Carrialevi*. Teď pítí, Carriale, neváhej!
Ironicky. Jsi dobrý přítel náš . . .

CARRIALE. Jsem nejlepší!

CESARE *posměšně*. Rád tomu věřím. Ty jsi neprahl
Přec' po tíře nikdy . . . Nespíkl

Jsi se, jak druzí. Nikdy nezradil

Jsi druhů proto, že tě váhali

Papežem volit' . . . Z lásky k Borgiům jen

Jsi o všem zpravil mne . . . Pit' neváhej!

CARRIALE. Na zdraví Borgiům, jasný vévodo! *Pije. Cesare se počne ironicky smáti.*

CESARE. Měj pozor, Carriale! Mnoho pil's.

Je příliš silné víno, Borgiové

Jež nabízejí . . .

Hosté vzájemně si připíjejí. Víno šumí v pohárech, uniká z lahví, zaplavuje bílou pěnou mosaikovou podlahu, hoří krví, svítí topasem, tmí se sametem. Křišťálové poháry metají jiskry jako lesky dýmantův. Ozve se na chvíli hluk narážejících číší, smích, výkřiky. Hudba hraje znova k tanci. Ženy se přivíjejí k mužům, dráždí je dotekem rtů, výdechem parfumovaných obnažených ňader. Lucrezia, rozpustivši zlatavě hnědý vlas, ssaje dlouze dech rozkoše, pohazuje Cesara růžemi a se směje na něj. Náhle klesne Carriale k zemi. Vše se skupí nad ním. Ozvou se výkřiky.

CARRIALE. Běda, otráven

Jsem, běda!

CESARE *výsměšně*. Nezatoužíš nikdy již

Být' zrádcem . . . Borgiům chtěl jsi přítelem

Byť teprv' tehdy, když jsi dosáhnout'

Tiáry nemoh' . . . Pozdě bylo to . . .

Rci: Ave, Caesar!

CARRIALE *chroptí*. Umírající

Ti klně.

Zemře.

CESARE.

Odměnil jsem zradu tvou.

Zděšení mezi přítomnými. Stráž odnáší mrtvolu. Většina přítomných rychle odchází. Mezi nimi Farnese s Riariem a Giulia s Camillou, provázeni Pitiglianem.

CESARE *ke kardinálům, mezi nimiž zavládl zmatek.*

Ten potrestán je . . . Vámi pohrdám,

Své pikle strojte dále! Marné jsou,

Neb nízká ješitnost jich příčinou.

Můj cíl je velký. Pevně stojím teď!

Co chci, se stane! *Ke stráži, ukazuje na kardinály.*

Tyto odvedte,

V hrad Andělský, než papež rozhodne

O jejich osudu a vině jich! . . .

Stráž obklopuje a odvádí Corneta, Fieschiho, Alidosiho, Grimaniho, Rovera a Soderiniho.

LUCREZIA. Jak veliký jsi, mocný, Cesare!

CESARE. Buď zdráva, Lucrezie! Papeži

Jdi říci, že vše zas' je bezpečno.

ISABELLA. Mne jímá hrůza . . . Zdráv buď, Cesare!

Odcházejí. Za nimi ostatní hosté. Sacchetti jde s Pazzim.

Coriglia s vojskem obsadí vchody a chodby villy.

Angelo, který stál dosud v pozadí, se zahalí v černý plášť, dá na tvář masku a přikročí najednou k Cesarovi, jenž stojí vpředu se zkrříženými rukama, osamocen.

ANGELO. Chceš vyslechnout' mne nyní, Cesare,
Když dokonat jsi, co jsi zamýšlel?

CESARE. Kdo jsi? Tvůj hlas mi nějak známě zní.

ANGELO. Já přišel říci vážné věci ti . . .

CESARE. Mne bavit' počínáš, jak nebavil

Mne dosud nikdo. Vážné věci chceš

Mně říkat'? Mnich jsi? Snad ne kazatel,

Savonarola z mrtvých povstalý?

Tvé jméno?

ANGELO. Později je, Cesare,

Chci říci tobě.

CESARE. Žert ten baví mne.

ANGELO. Máš velký cíl. Však zločin na zločin

Proč kupíš nenasytně?

CESARE. Jedno jest,

Zlo nebo dobro, jen když velké je.

Ach, ničit', ničit'! Zdali nechápeš,

Že v tom je všeho bytí záhada?!

Hleď moře! Věčně břehy svoje rve.

Co žije, musí konat' tento vzdor,

Za bytí tvůrci odpovídá jím.

Vzdor! Ano vzdor! Co může vyšší být'?!

To cíl jest jediný. Já odvrátit'

Svých zraků jinam nechci, nemohu . . .

Ty praviš: zločin. Jak je vykonán,

Se stává minulem, je míň, než stín.

Však čeho dosaženo, zůstává,

Moc zbývá posléz', a to hlavní jest.

ANGELO. Zlo zlem je, Cesare, ať všeho snad

Jím dosaženo. Toho nezvrátíš . . .

CESARE. Zlo našel křesťan. Pokud pohan žil,

Vše bylo dobré, vše byl život pud.

Teď dobrý je, kdo činu neschopen.

A zlý, kdo žije.

ANGELO. Kristus příklad dal,

Jak žítí . . .

CESARE. Kristus? Nechci nikoho

Já napodobit'. *Svůj* chci život žít'.

ANGELO. Zlým myslíš tvořit' velké, Cesare . . .

To všechno klam je. Spěcháš v nicotu,

Kam všechno lidské spěchá. Člověk jsi

A kdybys nejpyšnější korunu

Vtisk' v čelo, přec' tě stihne posléz' zmar,

V nic dílo sřítí se, jež stavět' chceš . . .

CESARE. Ať zahynu, to krásné bude přec',

Že nemru mdlobou, ale přebytkem,

Že hynu bohat . . . Rozkoš nejvyšší

Pojmouti náhle a pak klesnout' v nic,

Že vyžítí ji bylo nemožno,

Se zrakem na svou hvězdu upřeným,

Co krásnější je? Nechci zemřítí

Jak všichni lidé. Horce žíznivé

Mé rty ssát' chtějí celý život dech,

A opojením chtějí zmírati,

Všech vášní útokem a přívalem . . .

Řím . . . Imperium! Myslíš na slávu,

Již vytvořit' chci?

ANGELO. Myslím na to vše,

Však pochybuji . . .

CESARE. Mocné město zřím,

Jímž vládnouti chci; město šilenství

A žízň, ohněm vášní šlehané,

Kde tolik osudův a zločinů

Se vsáklo v zemi od dob pradávných . . .

Zde vládnout', na té půdě přeslavné,

Střed světa celého sem přeložit',

Zde stvořit' říši, stvořit' velikost,

Ten sen! Tak žhavý, zporný, nadlidský!

Jej žít' v prsou, býti titanem!

ANGELO. To horečka je, závrať, šilenství . . .

CESARE. Zde Caesar chodil. Chápeš? Zůstala

Tu jistě někde šlepež', ve vzduchu

Snad záchvěj utkvěl dechu mocného . . .

Jej vdechnouti . . . Být' velký jako on!

A po staletí, dlouhá staletí

Sám býti legendou, sám s hvězdami

Nad hlavou, Heros, Osud, Věčnost být'!

ANGELO. Kdo vložil v tebe touhu takovou?

Pod nebem zažehlého odstínu

Ty žiješ stále, náhlý, bezuzdný.

A život není ti, než úsilí

Vše vzítí osudu, co vyrvat' lze.

Dal démon ti tu sílu nebo bůh?

CESARE. Kdo dal mi vzdor můj? V boha nevěřím,

Snad jest. Však nikdy na něj nemyslím.

Žít' máme, jak by boha nebylo,

Neb jediné tak božské stvoříme.

Mne nevymrštil žádný boha prak.
Já cítím : ze mne síla jest, již mám.
Jak na skály, jež zapomenuty
Od lidí, vystupuji k myšlenkám,
Jež bohem opuštěny.

ANGELO. Chvějný dech
Tvých hrdých slov mne zžírá, k požáru
Jak nenadále bych se přiblížil.
CESARE. Teď mluviš svoje slova. Před tím jen
Jsi říkal ta, jimž tebe učili.
Jsi stvořen, pážetem být' rozkoše.
Pusť osud svůj jak prsten do moře . . .
Buď marnotratný, štěstí pokoušej!
Neváhej žít' . . . Jest marno ostatní.
ANGELO *váhavě, jako pro sebe.*
Co's ve mně mluví, jako beze slov,
Však určitě, že nelze vzpírat' se . . .
Když s tebou půjdu, boha nebude,
Však bude život . . .

CESARE. Co ti po bohu?
ANGELO. Chci tedy žítí . . . Nebo zemřít' mám?
Strhne masku s tváře a odhodí plášť.

Nuž', pohleď, Cesare . . .
CESARE *překvapen.* Jak, Angelo? !
ANGELO. Já v záští jsem tě přišel usmrtit' . . .
Tu dýku na tvá prsa strožil jsem. *Odhodí dýku.*
Již nechci vraždit' . . . Usmř' mne teď sám! . . .
CESARE. Já tebe usmrtiti?! Bezbranných
Jsem nikdy nezabíjel, Angelo . . .

ANGELO. Jsem Giorgio z Medici, vnuk Lorenzův,
Syn Pietra, jež Borgiův úklady
V hrob sklály . . . Chápeš nyní, Cesare?!
Jak bídný jsem! Bůh teď mne opustil.
Jsem sláb, bych pomstil otce svého smrt.
Proč jen jsem váhal . . .! Nyní pozdě již!
Proč váhám dále?! Mohu vzchopiti
Se ještě?! Cesare, ty jen to víš,
Ty jediný, proč ruka klesá má . . .
Ty jediný . . . neb tebe miluji
Tak divnou láskou, chladnou, z mramoru,
Jež skoro nenávisti podobna,
A přece láskou je. Když dotkneš se
Mé duše náhle hrdým pohledem,
Jak labuť břehu bílou perutí
Se dotýká, já mrazem chvěji se.
Té chvíle cítím, že jen vraždit' znáš,
A ruka sahá chvatně po kordu . . .
Však když z tvých očí plamen vyšlehne
Jak temný oheň, jako žlutý blesk,
Jenž pálení chce — když v nich náhle zřím
Lesk touhy, mocné věci stvořiti . . .
Imperium! tvou slávu vidím v nich,
Tvou velkost: nelze, nelze vraždití,
Co k slávě zrozeno jest od věků . . .
Když v síni osamělé za noci
O tobě, Cesare, jsem dlouze snil,
A pojednou se pohnul ve tmách stín,
Jak chtěl by mrtvý říci nějaký,

Že dosud nemá klidu, najednou
 Se rozbouřilo všechno v nitru mém.
 Neb cítil jsem, že živý právo má
 Na život celý, mrtvý na hrob jen,
 Ať osud sklál jej, úklad nebo zášť.
 Neb jenom v *životě* je paprsek
 Ten božský, jenž se může touhou třást'.
 Smrt nemá práva, nemá na nic již,
 Než na mlčení. Bratře, Cesare,
 Ten, jenž tě miluje, jak neměl rád
 Ni těch, již zrodili ho, děkuje
 Ti za to, že jsi žár ten roznil
 Mu v srdci, které bylo bez žití.
 Teď miluje a cítí nenávist,
 Teď zbožňovat' chce a chce vraždit.
 Neb mrtví chtějí pomstu jako daň — — —
 Však srdce, srdce také úděl chce,
 Jenž náleží mu, na vždy náleží . . .
Klesne na zemi a zakryje si tvář rukama.
 CESARE. Teď povstaň, nejdražší můj Angelo!
 Ty nesmíš skleslý býti před někým,
 Kdo z rodu Borgiaů . . . Hrdě pohlédni
 V můj zrak . . . Jsi orel, hoden létati,
 Máš pýchu rodu . . . Tebe Cesare
 Teď pozdravuje, vnuku Lorenzův . . . *Pozdvihne Angela*
 ANGELO. Já tebe miluji. Ty heros jsi
 A čin můj činiš marným. Temno je
 V mém nitru. Neboť nyní pevně vím,
 Že nikdy nevykonám pomsty své.

Proč, Cesare, ses takým ukázal,
Proč promluvil jsi slova taková,
Že jenom slávu pocítil jsem z nich?!
Neb nyní vím, i když jsi zločiny
Své páchal, že v tom byla velikost,
A druží všichni, ve všech ctnostech svých,
Že byli směšní, bídní, nízcí jen...?!
CESARE. Angelo, hochu, neměl přítele
Jsem dosud v žití. Mnoho lichotných
Jsem slyšel slov a všemi pohrdal.
Ty's chtěl mi klnout', chtěl mne usmrtit'...
Smrt otce svého chtěl jsi pomstít
A zkázu svého rodu celého...
Zbraň padla z rukou... vše je zrazeno...
Neb miluješ mne... Tebe přítelem
Si volím. Přístup! Opuštěn je bůh
A mrtvý v hrobě, ale živý teď
Ti ruku tiskne, jásá: Angelo,
Můj příteli, můj druhu, cesta teď
Je společná, jež vede ke slávě...

OPONA

TŘETÍ DĚJSTVÍ

Hraje se r. 1504 ve vojenském táboře před Sinigaglii. Je noc. V temnotách září měsíc. Chvílemi se snese na zemi prška roztávajícího sněhu. V pozadí viděti zubaté cihlové věže Sinigaglie, jejíž hradby se všech stran jsou obklopeny hlubokými příkopy, plnými vody. Za městem vyčnívají vrcholy Apennin, ozářené měsícem.

Na scéně jsou vojenské stany. Sem tam se kupí hromady zčernalého sněhu. Vojíní přecházejí v pozadí, odvádějice muly a koně do stájí. Přejde průvod s několika raněnými. Strážé rozdělávají ohně. Slyšeti temná volání a signály. Je sychravo. Ovzduší je plno zápachu po odraženém výpadu. Je cítiti všude střelný prach, kouře ohnišť, hnůj a oves stájů. V popředí stojí condottierové Vitellozzo Vitelli, Oliverotto da Fermo a Pagolo Orsini.

VITELLOZZO. My měli jednat', ne se hádati.

Byl u Imoly v tísní Cesare.

Jak dobře jsme jej mohli zajmouti!

Teď těžko znova štěstí pokoušet'.

Neb nebudeme mít' už odvahy.

OLIVEROTTO. Nač bojíme se tolik Cesara?
Jsme plni udatnosti bojovné,
Když vzdálen je. Však jak se přiblíží,
Hned zkrotneme, jak by moh' pohledem
Nás usmrtiti.

PAGOLO. Sami nevíme,
Kam směřujeme. Stálá bezradnost
Nás činí malátnými.

OLIVEROTTO. A ty víš,
Kam směřuje don Cesare?

PAGOLO *ironicky*. On sám
Svých úmyslů mi nikdy nezjevil.
Nám kořist dával všechnu, za slávou
Šel pouze sám.

OLIVEROTTO. Máš pravdu: za slávou!
Jak je mi směšno, toho zpomínat'!

Líp hromaditi zlato . . . Po slávě
Jsem věru nezatoužil v životě.

Neb co je sláva? Chlubný epitaf
A povídavý, který vryjí nám

Kdys' v onyxový mramor náhrobní,
Však pod ním tělo dál' tlí bez citu.

Je lépe všechno míti v životě,

Když cítit', užívati můžeme,

Žen, vína, světa, jeho rozkoší.

Tu ani jaro tolik růžových

A sněžných květů setřást' nemůže

V klín Fiesole, kolik radostí

Nám život náhle dá, když chápeme,

Jak za ním jíti. Zraky zářivé
Žen nejkrásnějších pak se za námi
Vždy obracejí. A rty žhavější
Než rubín indický a vonící
Jak benzoe, když v slunci omdlévá,
Nás omamují . . . Žítí rozkoš je . . .
Jí za slávu bych světa celého
Dát' nechtěl nikdy . . .

PAGOLO. Planě horuješ
O kouzlu žen a na to nemyslíš,
Jak dobudeme Sinigaglie teď.
Co počneme? Je blízko Cesare,
A možná, že nás v noci napadnout'
Se náhle zlíbí mu.

VITELLOZZO. Pak pomoz nám
Sám ďábel, jenž nás mohl přemluvit',
By zradili jsme dona Cesara.
To chvíle byla naší záhuby.

OLIVEROTTO. Nech nářků, Vitellozzo! Marny jsou
A unavují: vždy jdou sluchem mým,
Jak jednotvárných dešťů kaskády.
My pomáhali, pravda, Borgiovi.
Však zůstali jsme přece vůdci vojsk,
Jež náležejí nám, ne Cesaru.

PAGOLO. My svobodni jsme a jen z vůle své
Jsme pomohli mu dobýt' Piombina.

OLIVEROTTO. Nám za to měl být' vděčen Cesare.

PAGOLO. Byl zpupný. S námi jinak mluvíti
Už nechtěl, nežli s maskou na tváři,

Jak bychom byli zřít' ho nehodni.
VITELLOZZO. Tak s každým jednal. Příliš pyšný je.
Jak oltář o svátcích je vyšnořen,
V sametě benátském, v němž uměle
Vzor granátových jablek propleten,
A s límcem z perel, matně měnivých,
Co v přesce smaragd zlatým jiskřením
A zelenavým šerem zahrává.
Vždy v bitvy jde, jak šel by na hody,
Tak vyšperkován, skvělý, pozlacen,
A chce, by každý s úctou hleděl naň,
Jak v chrámě hledí na relikviář,
Jenž plný lesků stříbra, topasů,
V svém chvění kryje svatý zázrak sám . . .
Tu bázeň chce . . .

PAGOLO. Jen ať se nezmýlí!

Teď směle dívati se budeme

V tvář jeho. Drze se mu vysmějem',

Až všechny jeho plány zmaříme.

VITELLOZZO. Jen aby záhy smích nás nepřešel!

Až přijde, budem' jinak smýšleti.

Jej pocítíme, jak by vdechovat'

Jsme měli plamen . . . Jaký despota

A jaký vůdce v něm je zároveň!

Jak nachový květ z něho vytryskne

Vždy vášeň prudká . . . Ví, kam směřuje.

My jdeme zmateně a bez cíle . . .

U strážě povstává ruch. Její velitel přichází hlásiti con-
dottierům příchod posluš.

VELITEL STRÁŽE. Je posel zde od dona Cesara.

OLIVEROTTO. Jej přiveď sem!

VELITEL STRÁŽE. Jak, pane, poroučíš.

Stráž přivádí Angela, jenž se kloní condottierům.

ANGELO. Můj pozdrav mějte, condottieři!

Don Cesare vám vzkazy posílá.

PAGOLO. Hněv zuřivý jím zmítá, pravda-li?

OLIVEROTTO. A kletby metá nám teď na hlavu?

PAGOLO. Jen vyříd' mu, že připraveni jsme!

OLIVEROTTO. A dobře připraveni . . . Zlobí se?

ANGELO *klidně*. Ne, pouze lituje, že nechcete

S ním jíti dále, jemu po boku,

Jak pevně doufal.

OLIVEROTTO. Ďábel ať mu sám

Teď pomáhá . . .

PAGOLO. Dřív' námi pohrdal,

Teď v tísní je, že námi opuštěn?

ANGELO. On že je v tísní?! Věříš, Pagolo,

Sám slovům svým? Vždyť znáš přec' Cesara

A jeho sílu. Stačí rozkázat' —

A vojsko v boj se dá hned nadšeně.

PAGOLO. Co tedy nutí dona Cesara,

By smíru hledal v tento okamžik?

ANGELO. Chce všechny síly nyní soustředit',

Jichž potřebuje k dílu slavnému,

Jež vykonat' chce . . .

PAGOLO *posměšně*. Říši založit'

A Imperium vzkřísit'? Namáhá

Se marně . . . Stejně, jak my, zahyne,

ANGELO. Ty stopy vzkřísí k žití Cesare,
Jen budete-li svorně při něm stát'.

PAGOLO *ironicky*. Má potřebí nás? Což pak nelze mu
Ke slávě vlastní silou dojít?

OLIVEROTTO *posměšně*. Jsou jeho voje zřídle ...

ANGELO. Mýlíš se.

Vévoda dávno ztráty nahradil,

Jež náhle u Imoly utrpěl.

OLIVEROTTO. Proč tedy k nám sem tebe posílá?

ANGELO. Chce vyvrátiti vaši domněnku,

Že nepřátelství chová proti vám.

PAGOLO. Snad nechceš tvrdit', že je přízniv nám?

OLIVEROTTO. Dřív' neustále nás jen urážel!

ANGELO. Dnes jinak smýšlí. Hledá smíru jen.

VITELLOZZO. Jen myslí-li to s námi upřímně!

ANGELO. Což něco zlého vám kdy učinil?

Jen hrdý byl — to všechno, co by mu

Z vás každý mohl vytýkatí snad.

Však uvažte, že přec' je vladařem

A velké dílo že chce vykonat'.

Proč nechcete mu býti spojenci?

Ať čehokoliv lidé ostatní

By dosáhnouti chtěli na světě,

Vždy menší by to bylo, věřte mi,

Než to, co vykonat' chce Cesare.

A ten by padnout' měl? Snad proto jen,

Že můžeme my slabě cítiti,

Co žije v něm tak věčné, ohromné?!

Kde všichni nahodile, vrátce jdem',

On kráčí k cíli pevně, vědomě,
 A po čem toužíme, to koná on,
 Kde podléháme, sám vždy vítězně
 Vše uchvacuje. V světě skutečném
 Co žijeme, on žije v Nemožnu,
 Kde blesk nás drtí, svítí sobě jím,
 Kde osud řídí naše kročeje,
 On se ho chopil, by mu poroučel.
 VITELLOZZO. Máš pravdu, Angelo. Zřím v zracích tvých,
 Z nichž safír srší v modrých plamenech,
 Že's pro něj zanícen. Je Cesare
 Tak mocný, slavný. Chápu zápal tvůj,
 Neb ocelové svaly rozpíná
 Jak heros dávný. Proč však vlnidnější
 K nám nebyl dřív?
 ANGELO. Zda říci můžete,
 Že nepřátelství někdy projevil
 K vám skutkem? Pouze drsná slova měl,
 Však činy jeho byly přátelské.
 Což vojskům vašim žoldu nedával,
 A důstojností nepropůjčil vám
 A nepřenechal vám vší kořisti?!
 PAGOLO. To pravda, ovšem — peněz nešetřil...
 ANGELO. Jen upřímně to myslel s vámi vždy.
 A důkaz nejlepší, že zde jsem teď,
 Neb jinak sotva stál by Cesare
 O vaše přátelství. Sám postačil
 By sobě. Ale nyní uznává,
 Že statečnosti vaší potřebí

Je k jeho dílu, které konat' chce.

PAGOLO. Mám věřit' ti? Zda sám se neklameš?

Jsi poddán Cesarovi, Angelo.

Dle něho řídíš barvu myšlenek,

Jak dle oblohy řeky hladina

Se halí v opálu a stříbra tón

A v paví zeleň neb v šed' popelu.

Tak střídáš barvy, zda však pravdu máš?

ANGELO. Nuž' řekni, Pagolo, teď tedy sám,

Co s druhý svými chtěl bys počítí?!

PAGOLO. To povědět' jest velmi nesnadno.

ANGELO. Je možno, byste sami o sobě

Dál' vedli tuto celou výpravu?!

VITELLOZZO. To ovšem nemožno, neb stačíme

Snad ještě Sinigaglie dobýti,

Však dále, nevím, co si počneme.

ANGELO. I když vám překážeti nebude

Don Cesare, je všechno pochybné,

Neb nahodile bojujete jen

A bez cíle . . .

OLIVEROTTO. Rci, čeho zamýšlí

Se zmocnit'?!

ANGELO. Dobyta je Romagna,

Teď další země hodlá Cesare

Pod žezlo svoje přivést'. Lehký boj

To bude, neboť Janov s Toscanou

Zle sváří se, a také Benátky

Jsou v sporu s nimi. Všechny přemůže

Don Cesare, když rozdělení jsou,

Tak hravě dílo to se zdaří mu . . .
Až Italie celé zmocní se,
Vlast obnoví a forestiery
Z ní vypudí a světu celému
Pak rozkazovat' bude, Francouzům
A Němcům. Rcete, zdali nebude
Vám s prospěchem, když při tom Cesaru
Jak dosud, věrně pomůžete zas' ?
Já hrd jsem nyní na své poslání,
Že sloužit' mohu donu Cesaru.
Já hrd jsem na své štěstí, bytosti
Být', která zázraku jest účastna,
S ním mohouc směšovati pohledy
A myšlenky v těch chvílích, kdy se zdá
Že jako z drahokamů hvězdy jsou,
A duše s duší splývá toužebně.
S ním šťasten jsem. Neb v očích, ve kterých
Vy čtete krutost, násilnost a lest,
Já vidím kvěsti jenom velikost
A slávu hrdou, jak sen staletí . . .
Já v triumfu jej zřím se vztyčovat',
Se zrakem, metajícím jiskření,
Jak každý pohled by byl démantem,
Neb zlatým šípem, slunce paprskem.
Syn Světla, vznícen, bájný, nadlidský,
Je Nezničitelný jak živel sám.
Vši sílu země v sobě spojuje
A všechnu krásu: blesků zpurný svit
I odlesk rosy v květin kalichu,

A prudkost vichřice i omdlení
 Tak něžné, které sklání pobledlost
 I prudký karmín růží omamných,
 Má všechno v sobě, všim zná okouzlit'
 Osudnou mocností i něhou svou.
 Svou láskou i svou mstou zná dobývat'.
 Je skutečnost i mythus zároveň.
 Háv chimaerické slávy halí jej
 I vavřín z bitev právě svedených.
 Vzal lidstvu všechny šperky vladařské,
 Je překonal však svými pohledy,
 Z nichž blesky žhavé mocně šlehají,
 Že zhaslo zlato, stříbro zsinalo,
 A rubín dokrvácel, smaragdu
 Se zeleň rozplynula, ametyst
 Svou fialovost náhle odbarvil
 V tón slabě růžový. Tak bledne vše
 Před jasem, který z něho vychází:
 Jest hoden Imperium obnovit'
 A zastíniti slávu heroů . . .
 VITELLOZZO. Svou pomoc příslibuji Cesaru.
 OLIVEROTTO. Jen aby lsti v tom zase nebylo!
 PAGOLO. Tak špatně plní sliby Borgiové.
 ANGELO. Don Cesare vám dává jistotu,
 Že všechna kořist z této výpravy
 Vám připadne. Sám moc jen podrží
 A vládu nad dobytým územím.
 PAGOLO. Když tomu tak, rád půjdu zase s ním.
 OLIVEROTTO. Jdi říci Cesaru, že slibujem'

Mu pomáhati.

ANGELO. Rozkaz vydejte,
Že v tábor může vejít'.

OLIVEROTTO. Půjdemo
Mu sami vstříc.

ANGELO. Je blízko Cesare.
Neb čekal odpovědi příznivé.

*Všichni odejdou v tábor. Je slyšeti hluk a temné volání.
Na scéně v pozadí přecházejí dva vojínové na stráž
u jednoho ze stanů.*

PRVNÍ VOJÍN. Teď Sinigaglie snadno dobudem',
Když Cesare nám bude veleť.

DRUHÝ. Má štěstí ve všem. Condottieři
Se znají pouze neustále přit'.

Z nich chtěl by každý rozkazovati,
Jen kdyby věděl, kam je nutno dál'
Se obrátiti.

PRVNÍ. Chytrost schází jim.
Když nepomůže chvíle příhodná,
Jsou v koncích.

DRUHÝ. Nejsou sebou samými,
Jak Cesare. Ten rozkazovat' zná,
Svým zrakem vojsko vede k vítězství.

Vše řídí pevně. Condottieři
Jsou v rukou náhody a bezradně
Se ohlížejí, když je opustí

Ta lichá vůdkyně...

PRVNÍ *posměšně*. Teď nabudou
Zas rozumu, když velet' Cesare

Nám bude.

DRUHÝ. Zas' mu budou překážet',

Jen co je trochu z bezradnosti té

Na pevnou půdu opět dostane.

PRVNÍ. Však teď je jinak zkrotí vévoda,

Neb pouze jemu vojsko oddáno

Je celou duší. Condottierům

Z nás každý slouží v zjevné nechuti,

A proto Sinigaglia vzdorovat'

Tak dlouho může našim útokům.

DRUHÝ. Já slyšel, že jest velmi zeslaben

Šik Cesarův.

PRVNÍ. Jen proto spojuje

Se vévoda teď s condottiery,

Že potřebuje nutně jejich vojsk.

DRUHÝ. Je jisto, že se blíží z pouhé lsti

K těm, kteří zradili ho. Jinak by

Je přepadl a zdolal v okamžik.

Za scénou slyšeti náhle zvýšený hluk. Přicházejí vojínové s planoucími pochodněmi. Všeobecný rozruch. Náhle se ozve nadšené volání: „Ať žije Cesare!“ U velikém průvodu, obklopen vojskem vlastním a vojskem condottierů, Cesare vjede na scénu na černém berberském hřebci. Provázejí jej condottierové a Angelo s Corigliou. V předu nesena je borgiovská korouhev zlaté barvy, s purpurovým heraldickým býkem. Pážata v šatech stříbrných odlesků, drahokamy zdobených, ji obklopují. Plápolající pochodně ozařují zlověstně symbol Rudého Zvířete.

Cesare má na sobě bronzové brnění, na prsou je vytepána dračí tlama, chrlicí jed, jež místo očí má vsazeny dva veliké rubiny, žehnoucí jako uhly ohniště. Také helmice vybíhá v dračí tvar. Přes ramena je přehozen azurový hedvábný plášť, prošitý stříbrnými liliemi. Cesare hledí zachmuřeně. Jeho rysy jsou ještě tvrdší, než jindy. Rty jsou ostře sevřeny. Zatím co vojsko mu provolává slávu, Cesare seskočí s koně a podtají praví ke Corigliovi.

CESARE. Teď opatrně, drahý Michele!

Hra odvážná je — nutno pozor mít'!

CORIGLIA. Jen na mne spolehni, můj vévodo,

Že rozkazy tvé přesně vykonám.

CESARE. A neotálej, až dám znamení...

Nahlas ke condottierům. Mně buďte vítáni, mi přátelé!

Já toužil smíru s vámi dojíti.

PAGOLO *lichotně.* My, pane, šťastni jsme zas' z přízně tvé.

OLIVEROTTO *poníženě.*

Jsou vojska naše k službám tobě teď.

VITELLOZZO *horlivě.* My touhou hoříme ti pomáhat'.

V tváři Cesarově se zračí opovržení. Hnus se ho zmocňuje, ale rychle přemůže hnutí mysli, a výraz jeho obličej je zase nehybný. Ironicky zní však jeho hlas.

CESARE. Jak šťasten jsem, mít' vaše přátelství!

Mně podej ruku, chrabrý Pagolo!

Jak tobě, Vitellozzo, vede se?

A tobě, milý Oliverotto?

Já nikdy toho nezapomenu,

Že vojsko své mi k službám dáváte.

Jsem silný, silný vašim přátelstvím,
Teď díla svého mohu dokonat'!
V svět, který ztemnil, mohu vnést zas'
Pohanských barev žáry rozžaté,
Polnicí odvahy zas' protrhnout'
V něm mrtvo bezezvuké, tisnící,
Vše zvednout' mocným dechem útoku,
V kotoučích jisker, v proudech šílenství —
Zas Život obnoviti, píti jej
Jak modré víno, z lávy sopečné
Jež zrozeno, má její horký dech . . .
To dílo mé — — Mně buďte druhý teď!
OLIVEROTTO. Co stalo se, můj pane, zapomeň!
PAGOLO. Chcem' nyní za tvými jít' rozkazy.
VITELLOZZO. Nám rozkoší teď bude sloužit' ti.
CESARE *jízlivě*. Mé díky, díky, condottieři!
Na minulé já teď již nemyslím.
Vše, co se stalo, v sebe splynulo,
Jak modrá voda ve tmách usíná.
Co za mnou je, vše ticho, smířeno.
Jen to, co přede mnou, je živo teď,
To tryská v lásku nebo v nenávist,
Jak rudolesklý požár sopečný
V lesk kypí potměšilý, záhadný . . .
PAGOLO. Teď bude naše cesta společná!
OLIVEROTTO. Nás veď, my půjdeme, kam povelíš!
VITELLOZZO. My neumdlíme, chceme vytrvat'!
CESARE *posměšně*. Mně lichotí tak velká důvěra.
Jen jedno ještě: velmi bojím se

O vaši bezpečnost. Je nejisto
Teď v táboře, a vaše životy
Jsou vzácný mi jak přátel nejdražších.
Vám tedy čestné stráže dáti chci,
By střežly vašich kroků. *Ke Corigliovi.* Coriglio,
Za život ručíš condottierů.

CORIGLIA. Dle rozkazů tvých, jasný vévodo!
*Stráže náhle obklopí condottieri. Tito s úžasem vidí, že
jsou zajati.*

PAGOLO. My zrazení jsme . . . jaká hanebnost!

OLIVEROTTO. Tak ošálení!

VITELLOZZO. Konec neblahý

Nám hrozí! . . .

PAGOLO *vztekle.* Takhle vlézt do pasti!
Pohnutí ve vojsku condottierův. Ozývají se hlasy odporu.

OLIVEROTTO. Nám ku pomoci, rychle, přátelé!

PAGOLO. Nás osvobodte!

CESARE *vzkřikne.* Vojsku zdvojuji

Žold veškerému, které se mnou jde. . . .

Kdo vzepře se, ať smrti potrestán

Jest okamžitě.

VOJÍNI. Sláva Cesaru!

*Stráže odvádějí condottieri do vězení. Nikdo se jich ne-
zastává.*

CESARE. A nyní k Sinigaglii! K útoku!

Ať města před svítáním dobudem'!

VOJÍNI. Ať žije Cesare! Teď k útoku!

*Všichni se hrnou k hradbám. Zazní signály. V městě
zaplanou ohně, a je slyšeti zvonění na poplach. Země se*

ozývá duněním výstřelů z polních děl a železných hmoždírů. Po následující scéně trvá stlumeně hluk bitevní — na jevišti viděti však pouze Angela, jenž vejde na chvíli do jednoho ze stanů, a pak, když odchází do boje, zadržén je nenadálým příchodem Isabelliným.

ANGELO *v úžase*. Jak, markýzo?! A v tento okamžik?!

ISABELLA. Jsem na útěku. Mrtev je můj choť,

A když jsem chtěla vlády v Mantui

Se ujmouti, mne lidu vzbouření

Z ní vypudilo. Rychle prchla jsem

Se služkou jedinou. Rci, vévoda

Zda na blízku jest.

ANGELO. Řídí útok teď

Na Sinigaglii. Condottierům

Vzal jejich vojska.

ISABELLA. Což je porazil?

ANGELO. Ne, sláb byl k tomu. Vojsko ztratil své

Vévoda u Imoly. Malou část

Jen sebral zase. Ale neblahý

Byl jeho stav. Neb kdyby byl v ten čas

Jej náhle někdo z condottierů

Přepadl, mohl všeho pozbyti.

Tu odhodlal se k činu smělému

A jak by nejsilnějším vojskem vládl,

Se k Sinigaglii náhle přiblížil

A nabídl smír condottierům.

Jim polichotil, chytře obelstil

Je laskavostí, pak je uvěznil.

A vojsko žoldem získal v okamžik,

Jež slibil dát' mu. Chtěl jsem za ním jít',
 Když náhle jsi se, paní, zjevila.
 ISABELLA. Jsi překvapen? Hleď, rozedrán je šat
 A pokryt prachem. Jako mammola,
 Jež slídí po benátských ulicích,
 Z nich vypuzená, v nouzi upadlá —
 Já podtají jsem v bídném vozíku
 Z Mantui prchla. Nikdo nepoznal
 Té, která dříve vyjížděla jen
 V průvodu pojezdných a psovodův
 A sokolníků, pážat, dvorních dam,
 Na pyšném hřebci, stříbrem pokrytém,
 Na ruce cyperského sokola,
 Jenž chřestil rolníčkami zlatými,
 Před sebou smečku nepokojných psů.
 Jak hrdá amazonka . . . Znectěna, '
 Posměchem kryta z domu prchla jsem,
 Co po ulicích mantuánský lid
 Mi hrozil smrtí . . . Ale nyní věz,
 Můj Angelo, vše, co se stalo tam,
 Jen proto stalo se, bych svobodna
 Být' mohla zase — tobě blízka být'.
 ANGELO. Mně blízka, paní?! Nerozumím ti,
 Co sběhlo se, je pro mne záhadou.
 Slov smysl chápu sotva. Ale chci
 Ti říci znova: Neznám, nechci znát',
 Jiného cíle, než být' sám a vše,
 Co žítí lze, pro sebe žítí jen.
 Cíl jiný není . . . Sebe větším af

Je jménem cos' neb slávou oděno,
Je marností to, když to nemůže
Být' naším osudem. Ty, paní má,
Můj osud nejsi. Žena?! Marně zní
V sluch toto slovo. Neboť netečný
Jdu dále. Mlčet' budou však mé rty
A nevysloví ani, jaký sen
Dlí v duši. Vy však, kteří můžete,
Co cítíte, vždy jevit', velikým
Jen lásky jménem malost zovete
A sladkou mdlobu smyslů zmámených.
Má láska?! Dříve, nežli miluje,
Se musí všeho vzdát', vše opustit' . . .
Je vznešená tím, čím je raněna,
A žije tím, co v nitru pohřbila,
Neb nejvíc' jenom tehdy miluje,
Když nehlouběji musí mlčeti . . .

ISABELLA. Znáš noci zoufalství, kdy myslíme
Na toho, který námi pohrdl,
A jehož milujeme přece dál'?!
Jak veslo vodu brázdí, vzdechy jen
Jsem nekonečnost noci měřila — —
Však všechno bylo marné, zoufalost
I slzy hořké — —

ANGELO.   Neporozumíš
Mně nikdy, paní, ani kdyby zrak
Se zaryl nehlouběji v nitro mé.
Neb ženou jsi a muže ve mně zříš . . .
Jen jedno řeknu tobě: tichá jest

Má duše, přes největší bolesti
Jde jemně, jak by netrpěla již.
Neb velmi hrda, velmi hrda jest,
To proto, že je právě taková,
A nechce prosit', nechce snížit' se,
Jde pevně dále těžkou drahou svou,
Jde neúchylně za svým určením,
Jak žila, tak chce také umírat',
S rty mlčícími přes práh věčnosti
Chce jíti stejně, jako životem . . .
ISABELLA *nenávistně*. Don Cesare je tobě démonem . . .
Od doby, co's jej viděl poprvé,
Tvé čelo nese jeho pečeť jen,
Vše ostatní ti ničím . . .
ANGELO. Cesare
Mně vůlí nezvratného osudu.
Co sláb jsem konat', mocně koná on.
Snad zlem to. Nevím. Jen to jistě vím,
Že velkost v něm, že k slávě zrozen jest.
ISABELLA. Jsem zmatena, když na to pomyslím,
Co vykonat' jsem měla odvahy.
Zda chybila jsem? Nevím, Angelo . . .
Však nechci o tom dál' již přemýšlet'.
Jsem zde teď. To je vše. Ať zločin je,
Co vykonala náhle ruka má,
Teď cítím, že to bylo nutností . . .
Již neustoupím. Nechci ohlížet'
Se na svou cestu, zda to jasný svět
Byl hvězdý mé, jenž k tomu nutil mne,

Neb pouhé bludičky kmit klamivý . . .

Za scénou slyšeti zvýšený hluk, ozve se volání: „Vítězství! Vítězství!“ a na scéně se objeví Coriglia, všecek rozrušen.

CORIGLIA. Je Sinigaglia právě dobyta.

ISABELLA. Kde Cesare jest?

CORIGLIA *v úžase.* Velmi překvapen

Jsem, markýzo, tvou přítomností zde.

V plen vydal vojsku město vévoda.

Sám s průvodem se vrací právě sem . . .

Z leva se objevují jednotliví vojínové, znavení bojem, klesající. Jiní přebíhají scénou prudce, rozedráni, zarudlých tváří, prachem pokrytí. Shluk vojinů přináší roztrženou borgiovskou korouhev s purpurovým heraldickým býkem a volá: „Ať žije Borgia!“ Scéna se ozáří na okamžik plápolajícími pochodněmi, jež nesou pážata. Zbrojnoši, Cesarova tělesná stráž, běhouni, vše přechází rychle z leva na pravo. Poslední vejde Cesare. Odbočí z průvodu a udílí rozkazy Corigliovi, jenž odchází do tábora, upozorniv dříve Cesara na Isabellu. Cesare se k ní obrací udiven.

ISABELLA. Cesare!

CESARE. Isabetto!

ISABELLA. Mrtev jest

Můj manžel . . .

CESARE. Mantua?!

ISABELLA. Mne vyhnala.

Lid vzbouřil se.

CESARE *pátravě.* Jak zemřel manžel tvůj?

ISABELLA *hrdě*. Jak hynou ti, kdo z rodu Borgiaů chof
Si vyvolili . . . Víno jejich pil.

ANGELO. Teď poznávám tě, přece z Borgiaů jsi,
Ač zdálo se, že's nepodobna jim!

ISABELLA *temně*. Pro tebe vraždila jsem, Angelo.

Náhle se vztyčí, zrak vzplane ohněm vášně.

Oh, ničit', ničit' — nebo zničen být' . . .

Kdo může váhat? Přece zachvěla

Se ruka má, když z prstenu jsem jed

Do číše choti svému vpouštěla.

Ten prsten! Viz jej! Je tak záhadný . . .

Ve zlatě plaje temný ametyst

Jak modrý oheň, fialový žár,

Jak hadí pohled, zrádně úlisný.

Bůh hroznů, Bacchus, s tyrsem ve dlani,

V něm vztyčuje se, nahý, hýřící —

Jak symbol života, však smrti stín

Se pod kamejí skrývá: Borgiaů jed . . .

Oh, rozkoš! cizí život v ruce své

Mít' neodvratně! Moci ukojit'

Nenávist za zničený život svůj . . .

A vidět', jak tvář zsiná bližního,

Jak tělo klesá, pěst se zatíná . . .

Pak svobodný být', sám si volnost dát'

A moci na vždy prchnout' z vězení,

Kam smrti stín na žalářníka pad', —

Já božství cítila té hodiny . . .

A teď ať bez hvězdy jdu životem,

Přec' vím, že není Marnost jméno mé.

*Angelo hledí na Isabellu s němým úžasem. Oči se vy-
třeští, ruce třesou.*

ANGELO. Já vzkřiknout' chtěl bych — ale škrtí cos'

Mně hrdlo: nemám ani slova již

Pro čin tvůj, markýzo, jež v šílenství

Jsi pro svou marnou lásku spáchala.

V mém nitru němo — jenom srdce tluk

Se vzpírá bolestí. Hloub' propasti

Se rozšířila mezi námi teď.

ISABELLA. Ne, neodvrátím zrakův od tebe,

Ty musíš stále zřítí moji tvář,

Ty musíš vidět' chvějící se rty,

Ty musíš ruce zřít', jež vraždily.

Můj smích ti bude kanout' do srdce

Tak hořce, jako slzy krvavé . . .

Já neopustím tebe, s tebou chci

Jít' všude, abys nemoh' nikdy snít'

Snu jiného, než přízrak vraždy mé.

ANGELO. Je marno všechno toto šílenství.

Sen jiný pevně v duši mojí tkví.

ISABELLA *nenávistně*. Na slávu Cesarovu myslíš? Věz!

Jsem silna zničit' také tento sen!

Sen nádherný — ty hru svých preludů

V něj vtkal jsi, jako v roucho stříbrné

Jsou vsety hebké růže, kterým jen

Dech vůně schází, aby zpíjely.

Však varuj se! Je křehký taký sen.

Jak pavučinu mohu roztrhnout'

Jej prudkou rukou . . . V purpur pomsty své

Jej mohu smočit' . . .

ANGELO. Šílíš nadarmo.

Jdu za Cesarem . . .

ISABELLA. Pak se ženy střež,

Jež na tvém vzdoru lásku živila . . .

Já nejsem stínem již, jenž v dáli chvěl

Se dosud neurčitě, mizivě.

Má láska není klam již nicotný,

Jak raní sníh, jenž keřů růžových

Květ zasněží, by hned se rozplynul -- -- --

Jsem zde teď, volna, milující tě,

Však také na vše krutě žárlivá,

Nač upřeš zraky, a co není mnou.

Jak ostří meče je teď láska má,

S ocelí břitkou, pružnou jako had,

Tak poddajna, však také zhoubna tak.

ANGELO. Na lásku nemyslím. Chci Cesaru

Vším býti na vítězném pochodu,

Jenž vede k slávě, k jeho velikosti . . .

ISABELLA *temně*. Je všechno marno? Láska? Šílenství?

Teď marna tedy nesmí být' má msta . . .

Stojí proti sobě, Isabella jako přízrak, opojený vraždou a šílenstvím, Angelo těžce oddychující úzkostí. Isabella náhle se odvrátí a pohlédne na tábor, zaplavený odleskem požáru ze Sinigaglie. V jejich rysech zřítí teď zlý triumf msty. Něco jako by ji neodvratně táhlo v dáli. Učini několik krokův a náhle odchází, beze slova, rychle, jako štvána temnou představou. Cesare mlčel dosud, odstoupiv do pozadí, se záhadným stínem v tváři.

Ted' přistoupí k Angelovi.

CESARE. Je z rodu Borgiaů – vraždila jak já.

ANGELO. Ty k velkému jdeš cíli, Cesare.

Pro sebe samu ona vraždila,

Pro vlastní sobectví.

CESARE. Můj Angelo,

Cíl velký, praviš. Ale jsi tím jist,

Že k cíli velikému ještě jdu?

ANGELO *s úžasem*. Ty pochybuješ o tom, Cesare?!

CESARE. Ted' vlastní hlas mi cizím připadá.

Mé vlastní bytí je mi záhadou.

Mne vliv jal netušený, závratný,

Jenž ničí vše, co chtěl jsem stavěti.

Ted' smrti přeji si, jak žití dřív'.

Neb přišla temná chvíle, Angelo,

Kdy řekneš: „Pochybuje Cesare.“

Ne – řekni raději, můj nejdražší:

„Již není Cesara.“

ANGELO *úzkostně*. Smím věřiti

Ted' sluchu vlastnímu, že nešálí?

Což klamem byla vůle tajemná,

Jež způsobila, že sen veliký

Jak orel za svou skálu vyhledal

Tvé smělé čelo?

CESARE. Hochu ubohý,

Ty miluješ mne. Ale střici má

Se člověk lásky. Vždy jen zrazen jest.

Neb nikdy není ten, kdo milován,

Tak silný jako sen, jež vzbuzuje.

Já lidmi zhrdám. Hynu hnusem z nich.
To kletba má. Tak osamocen jsem,
Že mluvím s tebou, jako se stínem
Svým vlastním. Přišel nyní okamžik,
Jenž lidem vzdálenějším činí mne
A bližším nicotě. Chci tobě teď
Hloub' svého odhaliti osudu . . .
Jak zrakem svým se dívám do sebe,
Tak do mne dívej se, můj Angelo!
ANGELO. Jsi, Cesare, tak nádherný, jak bůh.
Jsi silný, neúprosný, vítězný . . .
CESARE *jej přeruší*. Pln prázdna jsem a plný nicoty
A plný pochyb jen a úzkosti.
V své hrdé vítězství již nevěřím.
Ne že snad mocnější je křesťanství,
Že láme snahu mou a všečen vzlet,
Že příliš černá jest a hluboká
Noc jeho bezhvězdna. Já mohl bych
V ní zapáliti ohně mocný žár,
A dílo, které Temnot Stavitel
Tak pochmurné a žalné postavil,
Bych zvrátit' mohl, s jeho křesťanstvím
Bych odvahu měl dále zápasit' — — —
Však duše má se sama vzpírá teď
A sama chce, by halil zmaru stín
Vše, nač zří zrak můj v světě veškerém . . .
ANGELO. Tak nesmíš pochybovat', Cesare . . .
Snu svého nesmíš zradit'. Pomohou
Ti hvězdy, osud, démon, sama noc

Ti pomůže . . .

CESARE. To říkal jsem si dřív',
Než přišlo zhnusení. Teď zrazuji
Své dílo, neboť řekni, pro koho
Já zápasím, chci říši budovat' ?
Já poznal jsem, jak všichni nízcí jsou
A bídní, myšlenky mé nehodni.
Tvor směšný, sobecký je člověk jen,
Neb s osudem se smlouvá, smiřuje
Se s bēdou svou, když chvilku šťasten je,
Pozemsky šťasten, v prachu, plouživě . . .
Já nepřítelē nemám, abych s ním
Se mohl utkat' ! Abych radost měl
Z odvahy jeho, z jeho přesily !
Je sketa každý, bídný zbabělec !
Nic ! Sám být' ! Řekni, k čemu všechno to ?
Být' jako Nero, malým k postrachu,
Být' nenáviděn lidmi všedními,
Ať v přítomnu, ať v příštích stoletích,
Je bez ceny tak, jako milován
Být' jimi. Chtěl bych nenáviděn být'
A milován od duší velikých —
To obé štěstím je. Však pohrdám
Vším, co zvou žitím lidé. Vítězství
V něm snadné jest, jak prohra. Sjednotit'
Jsem toužil Itálii. Teď však vím,
Že místo mnoha malých, Jedinou
Bych Malost mohl pouze zbudovat'.
ANGELO. V těch pochybnostech nesmiš utonout',

Můj Cesare . . .

CESARE. Je konec, Angelo.

Žár, jež jsem vznítíl, sám zas' uhasím.

Neb nemohl-li nikdo přemoci

Mé síly, jeden jest, jenž dovede

Ji zhasít': já sám. Dostí osud svůj

Jsem pěstí zkrušil, bych moh' říci teď

Své dráze: Skončena jsi na věky!

A hvězdě své: Teď na vždy uhasni!

Neb marno vše, co duše vymýšlí,

By vítězila nad svou nicotou.

Vše, co chce trvati, jest klamivé,

Jen to, co hynout' chce, jde ke slávě.

Však tobě nyní řeknu, Angelo,

Nad snem, jenž mívá, lidmi nespátnen,

Jenž přece byl, — říš', již jsem budoval,

Se nad mrtvými věcmi vztyčila,

Mé Imperium přece ožilo,

Šel jeho rytmus přece duši mou,

V mé čelo jeho sláva svítila . . .

A vzdor, jež duch můj vmetl k nebesum,

Zlo, kterým zemi hrdě bičoval,

To všechno sláva byla, velikost,

Jíž bránit' nemoh' osud ani bůh.

ANGELO. I tím jsi k velikosti spěl, Cesare!

CESARE. Já hrdě hleděl bohu do očí,

Jež zkamenělé, přísné upírá

Do věčna, v kterém vztyčil chimaeru,

Své asketické, chmurné křesťanství.

Já vzkřikl v hloubi tisíciletí,
Kam věčnost pohanství sen pohřbila,
A hrob mi odpověděl. Vzbudil jsem
Zas' bohy staré, třeba na chvíli,
Já vztyčil bílé chrámy z mramoru
A sochy ze sloni a ze zlata
A háje svaté, v stínu modravém
Zas' fontánami navoněných vod
V tajemném hovoru jsem oživil.
Ty's přišel, Apöllone! Palatin
Se slávou tvojí zase naplnil.
Zas' s Hyacinthem hrál jsi, s milcem svým,
Zas' metali jste diskem. Rozkošné
Tvé tělo, jako váza, pobledlé
Tvé čelo, spánky barvy ambrové,
A prsa vztyčená a zklenutá,
Jak panovačnou silou kypící,
Tvé zřítelnice, zářné démanty,
Úst zružovělý, vonný polostín,
Vše ožilo zas', jako před věky.
Mars na svém poli ke hrám válečným
Zas' hochy vodil, zraků zářivých
Jak smaragdové hvězdy. Jeho rty
Se chvěly jako kalich nachový.
A Merkur vztyčil zlaté žezlo své,
Jež Apollo kdys' dal mu, aby ved'
Dál stíny v podsvětí. A břečtanem
Zas' věnčen, Bacchus, škádlil satyry . . .
A nymfy bledé, nohou stříbrných

A oči jako temné tyrkysy
A jako zlaté včely, rozkošnost
Svou zjevovaly v závist bohyním . . .
Zas' krásní hoši, v bílých tunikách,
Šli k mysteriím. Slavné hetery
Zas' oblečeny v šaty průhledné,
Jak zahaleny v oblak růžový,
Hleděly na svou krásu v zrcadlech,
Do ovrub z drahokamů vsazených.
ANGELO. V snu žil jsi, Cesare, co slávou jest.
CESARE. Má duše, mladá, zporná, pohanská,
Ty rozsvítila sobě paprsky,
Tu pýchu, třpyt, šla v dávné paláce,
Šla v hodovny a cirky, ztopené
V krev s vínem, v dvojí purpur života.
To vše jsem žil . . .
ANGELO. Proč dále nemůžeš
Snu svému věřit?
CESARE. V tento okamžik
Jsem procitl a vidím skutečnost . . .
Svět přemoci a svítit' na cestu
Si blesky, hvězdy strhnout', zasáhnout'
Sám osud — vše to duši vábilo . . .
Však k velikosti jíti malostí,
Bít' místo lvů jen bídné šakaly,
Hromadit' místo děsu neřest jen
A prostřednosti říši budovat',
To drtí . . . Rozepnouti peruti
A, orel, nésti v pošměch střízlíka,

Jenž na nich sedí, to jen hnusem jest.
 Já před věčností se toužil postavit',
 Chtěl boha vyzvat' jsem a osud svůj — —
 Teď však jsem zdrcen, že vše bídné jest . . .
 Mít' sílu, bych jí sám se porázel,
 Sám sebou padnout', hořet' ohněm svým,
 Svým jedem hynout', v poušti snít' svůj sen,
 To výsměch, ponížení nejkrutší . . .
 To láme pýchu. Nezabijí nic,
 Jak pomyslení: Komu dílo své
 Chci konat' ? Malým ? Aby byli dál'
 Tak nízcí, ubozí ? Tím hynu, věř,
 Tou velkou samotou, již v sobě sám
 Nést' musím. Ale jak je truchlivé
 Být' pouze vyschlým toho řečištěm,
 Co mělo plným proudem řítit' se . . .
 Můj Helie, ty nikdy nebudeš
 Už svítit' v pýchu mou. Den ztracen je.
 Jen černé noci ještě svěřuji
 Svou úzkost z toho, jak vše bídné jest.
 Já ke dnu nevrátím se nikdy již,
 Neb co teď žiji, tmou jest jako noc . . .
Venku zazní náhle hluk. Je slyšeti neurčité výkřiky. Pak
čím dále, tím je hlasitější pokřik. Na scénu vyběhne
Coriglia, rozčilen, hledaje Cesara.
 CORIGLIA. Vévodo ! Rychle ! Rychle ! Vzbouření
 Je v táboře. Což hluku neslyšíš ?
 CESARE *znaveně*. Co stalo se ? Co křik ten znamená ?
 CORIGLIA. Z vězení prchli condottieři.

CESARE. Já nechápu . . .

CORIGLIA. Mně též vše záhadou.

Jen tolik vím, že přišla ke stráži

Markýza Isabella s rozkazem, —

V tvém jménu, řekla, že to děje se, —

By ihned byli condottieri

Z vězení propuštění v tábor zas'.

Však sotva na svobodě ocitli

Se tvoji nepřátelé, vévodo,

Hned vojsko pobouřili, slibivše

Mu velký žold a kořist veškerou . . .

ANGELO. A vojsko Cesarovo?

CORIGLIA. Odpadlo!

Nás za peníze všichni zradili.

ANGELO *zoufale*. To pomsta, kterou Isabella sen

Můj zničit' slíbila . . .

CESARE *náhle vytržen ze zamyšlenosti*. Teď jednejme!

Já vojsko znova zkusím získati.

CORIGLIA. Již, pane, vnikají sem vzbouřenci . . .

Na scénu přicházejí vojínové. Vzezření jich je výhrůžné.

Zbraně vytaseny, hlučí. Cesare jim pokročí rázně vstříc.

Všechn hluk okamžitě se zarazí. Nastává ticho.

CESARE. Co chcete, vojínové? Proč ten hluk?

Z davu vystoupí co 'ottierové.

OLIVEROTTO. Msta za tvé zlo se blíží, Cesare!

PAGOLO. Nám neunikneš!

VITELLOZZO. Marně jsi nás jal!

PAGOLO. Nás neošálíš nyní po druhé!

Za condottieri se vztyčí Isabella jako přízrak. Hledí

zničujícím pohledem na Cesara a Angela. Vztáhne hrozebně ruku.

CESARE. Ty Isabetto? Mne jsi zradila?

ISABELLA *nenávistně*. Mlč, Cesare! Ty marně zavraždil

Jsi mého otce. Ženou padnouti

Ti v hvězdách osud psal. Ty smál jsi se —

Však teď se věštba plní. *K Angelovi*. Angelo,

Tvůj přítel zemře . . .

Oliverotto s vytaseným mečem se vrhne na Cesara.

Angelo zachytí ránu na svých prsou a klesne bez výkřiku mrtev.

ISABELLA. Novou ránu dej,

Když první selhala!

Pagolo zatím bodne Cesara ze zadu. Tento padne na mrtvolu Angeloovu, a jejich krev se mísí. Corigliu klesne zdrcen nad umírajícím vévodou.

CESARE. Jak bídný jest

Můj konec! . . . Výsměch! . . . Ženo, smějí se,

Ne tobě, ale svému osudu.

Chtěl budovat' jsem říši, převrátit'

Svět celý, oceán jsem spoutati

Jak Xerxes doufal, nad Caesara jsem

Chtěl býti větší, Apostatův sen

Jsem uskutečnit' toužil, křesťanství

Pohanstvím zdeptat' — — žena slačila

A dýky rána, na níž osud můj

Byl připiat, a teď klesám v nicotu . . . *Zemře.*

ISABELLA *stane nad mrtvolou Cesaroitou a Angeloitou, ztrnule se na ně zahledí.*

Teď mlčí oba . . . Všichni pojďte sem!
Blíž'! Ještě blíže! Nechci sama být'
U těchto dvou. A hlučte! Křičte! Víc'!
Zem' celá musí křičet', aby mně
V sluch mlčení jich obou neznělo.
Oceán musí bouřit', nebe hřmít',
Já neunesu toho břemene,
Jež na mne klesá z mrtvol mlčících.
Dvě rány krvácejí, výhně dvě,
Jež duši žehnou ohněm prokletí . . .
Já nechci zřít' jich! Ruce třesou se.
Jsem žena! Lásku chtěla jsem, ne smrt!
Já život chtěla — — Běda! Neslyším,
Než pohrdavé ticho mrtvých rtů . . .

OPONA

Spisy Jiřího Karáska ze Lvovic

- Sv. 1. **Renaissanční touhy v umění.** Kritické studie. Cena 2 K (H. Kosterka, Král. Vinohrady, Vávrova ul. 17)
- Sv. 2. **Impressionisté a ironikové.** Kritické studie. Cena 2 K (Kosterka)
- Sv. 3. **Hovory se smrtí.** Básně. Cena 1 K 40 h (Hejda a Tuček, Praha-II, Karlovo náměstí 26)
- Sv. 4. **Lásky absurdné.** Vánoce v Grecciu. Háj Mylittin. Legenda o melancholickém princí. Prósy. Cena 2 K (Hejda a Tuček)
- Sv. 5. **Sodoma.** Básně. Cena 1 K 60 h (Hejda a Tuček)
- Sv. 6. **Apollonius z Tyany.** Drama. Cena 1 K (Hejda a Tuček)
- Sv. 7. **Gotická duše.** Román. Cena 2 K (Kamilla Neumannová, Praha-Olšany, villa č. 45)
- Sv. 8. **Chimaerické výpravy.** Kritické studie. Cena 3 K (Kosterka)
- Sv. 9. **Umění jako kritika života.** Kritické studie. Cena 3 K (Kosterka)
- Sv. 10. **Sen o říši krásy.** Čínská dramatická pohádka. Cena 1 K 50 h (Neumannová)
- Sv. 11. **Román Manfreda Macmillena.** Román. Cena 3 K (Neumannová)
- Sv. 12. **Cesare Borgia.** Dramatická báseň. Cena 2 K. (Neumannová)
-

OPRAVA: Na str. 13, ř. 2. škrtni slovo „ba“.
